

Aktivno učenje u suvremenoj nastavi Glazbene umjetnosti

Brković, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

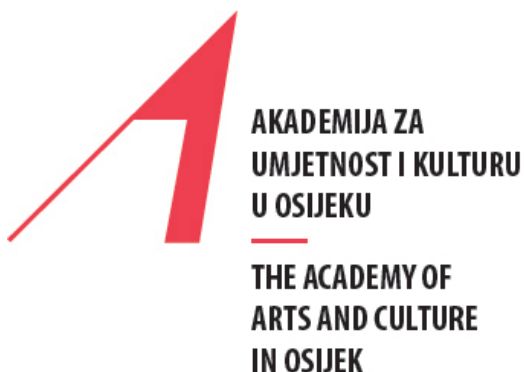
2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:020277>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA GLAZBENU UMJETNOST
DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ GLAZBENE PEDAGOGIJE

MARIJA BRKOVIĆ

**AKTIVNO UČENJE U SUVREMENOJ
NASTAVI GLAZBENE UMJETNOSTI**
DIPLOMSKI RAD

MENTOR: doc. dr. sc. Tihana Škojo

SAŽETAK

Razvoj školstva tekao je u skladu s tehnološkim, znanstvenim i pedagoškim tekovinama te je obrazovanje današnjice oblikovano u skladu s modernim koncepcijama. Suvremena nastava podrazumijeva aktivnu ulogu učenika u nastavnom procesu, čija je važnost i učinkovitost potkrijepljena znanstvenim istraživanjima. Glazbena je nastava prisutna kroz gotovo cijeli obrazovni sustav učenika te kroz cijeli proces obrazovanja učenici stječu i razvijaju svoje glazbene kompetencije. Odnosno, glazbena nastava potiče i unapređuje učenikov estetski razvoj, kreativnost, glazbene sposobnosti, interese, svijest o očuvanju povijesno-kulturne baštine te osposobljavanje za život u multikulturalnom svijetu. Osim glazbenih kompetencija, učenici razvijaju i znanja i vještine koje će im služiti i nakon završetka formalnog obrazovanja, koje će im pomoći u ostvarivanju životnih ciljeva. Odgojno-obrazovni ciljevi nove kurikulumске filozofije oslanjaju se na cjelokupni razvitak društva znanja te su suvremene metode poučavanja poput: primjene otvorenog modela, individualnog pristupa učeniku, upotrebe informacijsko-komunikacijske tehnologije u nastavi, integrativnog poučavanja i velikom broju poučnih izvannastavnih aktivnosti i izmještene nastave put koji garantirano dovodi do ostvarenja željenog rezultata. Svaki je učenik odgojno-obrazovnog procesa jedinstven te uči na sebi svojstven način što dolazak do propisanih odgojno-obrazovnih ciljeva čini izazovnim procesom za nastavnike. Njegovanje suradničkog odnosa između učenika i nastavnika, komuniciranje potreba i interesa učenika te kreiranje nastave po tim načelima omogućuje stvaranje sigurnog prostora za učenje i napredak. Osvremenjivanje nastave Glazbene umjetnosti je nužno jer se najčešće izvodi po dijakronijskom modelu te frontalnim oblikom poučavanja. Lako dostupna tehnologija učenicima i nastavnicima omogućuje implementaciju suvremenih metoda poučavanja u nastavu i stvaranje uspješnog i zanimljivog ozračja u poučavanju.

KLJUČNE RIJEČI: Glazbena umjetnost, suvremena nastava, otvoreni model, aktivno učenje, kompetencije

SUMMARY

The development of education proceeded in accordance with technological, scientific and pedagogical achievements. Today's education is shaped in accordance with modern concepts. The modern teaching method is more activity-based and centers the student's mind and its importance and effectiveness is supported by scientific research. Music is present throughout almost the entire education and through the entire educational process students acquire and develop their musical competences. Music encourages and improves the student's aesthetic development, creativity, musical abilities, interests, awareness of the preservation of historical and cultural heritage as well as training for life in a multicultural world. In addition to musical competences, students also develop knowledge and skills that will serve them even after completing formal education, which will help them achieve their life goals. The educational goals of the new curriculum rely on the overall development of the knowledge societies and are modern teaching methods such as the application of an open model, individual approach to the student, the use of information and communication technology in teaching, integrative teaching and a large number of educational extracurricular activities and displaced classes. Each student in the educational process is unique and learns in his own way which makes reaching the prescribed educational goals a challenging process for teachers. Cultivating a collaborative relationship between students and teachers, communicating students needs and interests and creating classes based on these principles enables the creation of a safe space for learning and progress. Modernization of music teaching is necessary because it is most often carried out according to the diachronic model and the frontal form of teaching. Easily accessible technology enables students and teachers to implement modern teaching methods in classes and create a successful and interesting atmosphere in teaching.

KEY WORDS: Music art, contemporary teaching, open model, active learning, competences

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
2.	POVIJESNI RAZVOJ GLAZBENOG OBRAZOVANJA U RH	2
2.1.	HNOS	4
2.2.	HRVATSKI NACIONALNI KURIKULUM	7
3.	NASTAVA GLAZBENE UMJETNOSTI	12
3.1.	PLAN I PROGRAM NASTAVE GLAZBENE UMJETNOSTI	13
3.2.	DIJAKRONIJSKI MODEL NASTAVE GLAZBENE UMJETNOSTI	13
3.3.	SINKRONIJSKI MODEL NASTAVE GLAZBENE UMJETNOSTI	14
3.4.	KURIKULUM NASTAVE GLAZBENE UMJETNOSTI	14
4.	SUVREMENO OSTVARIVANJE NASTAVE GLAZBENE UMJETNOSTI	21
4.1.	AKTIVNA ULOGA UČENIKA U PROCESU UČENJA	21
4.2.	INTEGRIRANO POUČAVANJE	28
4.3.	PROJEKTNO UČENJE	33
4.4.	ULOGA INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE	35
4.5.	DRUŠTVENI MEDIJI U UČENJU I POUČAVANJU	38
4.6.	IZMJJEŠTENA NASTAVA	39
5.	ZAKLJUČAK	42
6.	POPIS LITERATURE	43

1. UVOD

Nastava glazbe je sastavni dio obrazovnog sustava diljem svijeta. Glazbeni odgoj se smatra najstarijim odgojnim područjem budući da je vrlo brzo postala sastavnim dijelom čovjekove svakodnevice (Rojko, 2012). Tijekom povijesti se poučavala na različite načine te su je pedagozi nastojali oblikovati u skladu s vremenom. Povijesna zbivanja te znanstvena i medicinska otkrića uvelike su utjecala na razvoj svijesti o učeniku u odgojno-obrazovnom procesu. Razvoj učinkovitosti školstva traje i danas te poput živog organizma evoluirala u skladu s izazovima suvremenog doba, koje sa sobom nosi više mogućnosti nego ikada. Školstvo u Republici Hrvatskoj svojim je najnovijim dokumentima reformirano po europskim standardima koji njeguju razvoj društva temeljenog na znanju. Obrazovni sustav se smatra prediktorom osobnog i društvenog razvoja te je glavni cilj posljednje reforme bio poboljšanje hrvatske obrazovne politike u svim njenim domenama koje prethode visokoškolskom obrazovanju. Temeljna odrednica promjena školstva je prelazak s tradicionalnog sustava, usmjerenog na sadržaj, na kompetencijski sustav, što je glavno obilježje suvremenog obrazovanja (*Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb, 2011). Otvoreni metodičko-didaktički model poučavanja, kakav se zagovara u dokumentu, učenicima i nastavnicima pruža mogućnost izbora sadržaja, metoda i oblika rada, ali i navodi na suodgovornost oko uspjeha za ostvarenje programskih ciljeva (Previšić, 2007). Suvremeno školstvo je organizirano tako da utječe na razvoj spoznajnih i općih intelektualnih sposobnosti učenika (Tot, 2010). Nastava Glazbene umjetnosti je pogodna za primjenu karakteristika suvremenog obrazovanja, ali se unatoč njima i dalje odvija po dijakronijskom nastavnom modelu (Škojo, 2016). Silverstone (2018) tvrdi kako je glazbena nastava usko povezana s ostvarivanjem ishoda učenja povezanim uz stjecanje poželjnih kompetencija. U radu su navedeni razvojni procesi nastave Glazbene umjetnosti, uključujući i nastavu na daljinu na koju se obrazovni sustav morao osloniti u vrijeme epidemije virusa COVID-19 te znanstvene teorije koje potkrepljuju važnost aktivnog učenja u nastavi. Osvremenjivanje nastavnog procesa je imperativ današnjeg doba te je nužno pratiti nove pedagoške struje kako bi se ispunili zadani ishodi učenja. Osim toga, put suvremene nastave je i put koji garantira cjelovit razvoj učenika.

2. POVIJESNI RAZVOJ GLAZBENOG OBRAZOVANJA U RH

Obrazovanje je u Hrvatskoj od 14. do 18. stoljeća bilo rezervirano samo za aristokraciju dok je seljaštvo bilo potpuno nepismeno. Škole tog doba svoje su polaznike učile pjevanju te je ono uglavnom bilo u službi crkve (Rojko, 2012). Prva odluka vezana uz obrazovni sustav na području Hrvatske datira iz 1774. godine u vrijeme vladavine Marije Terezije te se manifestirala kroz dokument *Opći školski red za njemačke, normalne, glavne i trivijalne škole* (Košta, 2016 prema Franković, 1958: 58). Glazbena nastava organizirana tim dokumentom izvodila se i sačinjavala od učenja i izvođenja crkvenih pjesama. Godine 1874. u Hrvatskoj je pod vlastitom autonomijom donesen *Školski zakon* kojim je u školama predviđeno učenje pjevanja. Zadaće ove nastave bile su razvoj glazbenog sluha te estetski i domoljubni odgoj (Košta, 2016). Škole namijenjene pripremama budućih učitelja u svom su programu sadržavale predmete *Pjevanje*, *Guslanje* i *Orguljanje*. Glazbena je nastava bila prisutna i u gimnazijskom školstvu od druge polovice 19. stoljeća te se, primjerice u Realnoj gimnaziji u Zagrebu, izvodila pod nazivom *Gesang*.

Nakon Prvog svjetskog rata, planovi i programi osnovnih škola bili su nejedinstveni te je glazbena nastava varirala od škole do škole. Predmet *Pjevanje* ili *Muzika* i dalje je bio zastupljen u srednjim školama te se izvodio u prvom i drugom razredu. Predmet se svodio na učenje solfeggia, glazbene teorije i pjevanje pjesama, a zabilježena je i bogata zborska aktivnost u satnici od dva sata tjedno. Predmet je bio pretenciozno postavljen te se izvodio u obliku pojednostavljene stručne nastave (Rojko, 2016).

Nakon Drugog svjetskog rata, planovi i programi škola objavljivali su se svake godine te je nastava glazbe bila gotovo jednaka kao i prije rata. Učenici su na početku općeg obrazovanja, u prva tri razreda, učili pjevanje pjesama po sluhu te su od četvrtog razreda učili osnovne elemente glazbene pismenosti. Obrazovni ishod tadašnje glazbene nastave bio je osposobiti učenike za pjevanje pjesama po notama u zboru. Pjevački se repertoar sačinjavao od umjetničkih te NOB pjesama.

Gimnazijski je program nakon Drugog svjetskog rata bio organiziran u osam razreda te se glazbena nastava sačinjavala od detaljnog učenja elemenata glazbene pismenosti te povijesti glazbe. U prva četiri razreda obrađivali su se: intonacija, ritam, tonski sustav (sve durske i molske ljestvice), elementi harmonije, glazbenih oblika te poznavanje instrumenata. U višim se razredima gimnazije (u sedmom i osmom razredu) obrađivala povijest glazbe po

dijakronijskom modelu (Rojko, 2016). Svi su se navedeni sadržaji obrađivali u satnici od dva sata tjedno u prva tri razreda te po jedan sat u sedmom i osmom razredu. Vremenom se satnica glazbene nastave u gimnaziji smanjila na jedan sat tjedno, ali je sadržaj nastave ostao isti. Ustroj osnovnoškolske i gimnazijske nastave postupno se mijenjao u broju razreda te je 1946. godine donesen Zakon o sedmogodišnjem općem obrazovanju što je osnovnu školu produljilo sa četiri na sedam razreda, a niže gimnazijske razrede skratilo sa četiri na tri razreda dok su viši razredi obuhvatili ostalih pet razreda (Škojo, 2016).

Mijenjanje koncepcije glazbene nastave vidljivo je u programu iz 1948. godine u kojem je navedeno područje *slušanje glazbe* čija je realizacija bila uvjetovana opremljenosti škola, a i sposobnosti nastavnika da na raspoloživom instrumentu interpretiraju glazbena djela. Rojko (2016) navodi kako je ostvarenje takve nastave bilo gotovo nemoguće jer je program bio prezasićen za satnicu predmeta.

Godine 1951. glazbena nastava od četvrtog razreda osnovne škole u obrazovnom sustavu dobiva naziv *Muzički odgoj* i ovaj je korak utabao put glazbenim predmetima koje sadrži današnji odgojno-obrazovni sustav. *Pjevanje* je i dalje naziv glazbene nastave u prva tri razreda. U školskoj godini 1952./53. niži razredi gimnazije postaju dijelom osnovnoškolske osmogodišnje nastave, a ostala su četiri razreda pripala gimnazijskoj nastavi. Predmet *Muzički odgoj* je 1956. godine, uz uobičajene sastavnice predmeta, prisvojio i *glazbeni život i stvaralački rad*.

Godine 1960. dolazi do novog vala promjena u osnovnoškolskoj glazbenoj nastavi. Predmet je sadržavao sljedeća predmetna područja: pjevanje, sviranje, slušanje, stvaralaštvo, glazbeno opismenjavanje i muzikološke sadržaje (Rojko, 2016). Područje kojem se pridavalo najviše pozornosti bilo je glazbeno opismenjavanje za koje je program nudio najviše opisnih sadržaja. Kasnije su izmjene programa smanjile satnicu predmeta s 560 na 490 sati godišnje, sadržaj je ostao isti, ali opisni su sadržaji bili dodijeljeni i ostalim predmetnim područjima, odnosno ponuđeni su sadržaji i djela koja učenici trebaju usvojiti slušanjem, sviranjem i pjevanjem (Rojko, 2016). Izmjena programa se manifestirala i kroz podjelu obrade sadržaja u tri etape. U prvoj se etapi obrazovanje baziralo na pjevanju po sluhu, druga na glazbenom opismenjavanju, a treća na usvajanju muzikoloških sadržaja. U istom je razdoblju u gimnazije uvedena podjela na društveno-jezični, matematičko-prirodoslovni te od 1966. godine i opći smjer čime je uvjetovano da sva srednjoškolska mladež u prve dvije godine školovanja treba dobiti jednaku opću naobrazbu te se potom kroz ostale razrede gimnazije stručno osposobiti za buduće zanimanje (Škojo 2016 prema Degmečić, 1996, 28). Glazbena nastava u gimnazijama je tada

bila realizirana u zajedništvu s likovnom umjetnosti pod nazivom *Umjetnost* u prva dva razreda te je za ovaj predmet bio predviđen jedan sat tjedno, odnosno pola sata tjedno za svaku umjetnosti ili jedan sat svaki drugi tjedan (Škojo 2016, prema Ećimović, 1963, 21). Predmet je i dalje bio sadržajno utvrđen na dijakronijskom modelu pregleda povijesti glazbe.

Godine 1972. nastupila je nova promjena u hrvatskom školstvu. Glazbena nastava u osnovnoj školi bila je preimenovana u *Glazbeni odgoj* te je satnica predmeta smanjena na 420 sati godišnje. Predmet je koncepcijski ličio na prijašnji, ali su u dokumentu navedeni detaljniji podaci o nastavnim sadržajima koje je potrebno usvojiti u pojedinoj etapi obrazovanja iz čega je vidljiva manja usredotočenost na glazbeno opismenjavanje, a veća na usvajanje muzikoloških sadržaja uz slušanje glazbe (Rojko, 2012).

Predmet je 1984. godine preimenovan u *Glazbena kultura*, a izmjene u izvođenju predmeta manifestirale su se kroz pružanje veće slobode nastavnicima pri odabiru pjesama za pjevanje u razredu te je ponuđen i velik broj djela za slušanje. Godine 1991. predmet je novim nastavnim planom i program lišen ideoloških sadržaja, a godine 1993. je po jedan nastavni sat u petom i šestom razredu oduzet za račun vjeronauka (Rojko, 2012). Godine 1990. gimnazije se počinju dijeliti na opće i specijalizirane prema vrsti nastavnog plana i programa te se u svakoj gimnaziji od 1994. godine glazbena nastava izvodila pod nazivom *Glazbena umjetnost*.

2.1. HNOS

Prvi predstavnik otvorenoga pristupa obrazovanju bio je Hrvatski nacionalni obrazovni standard (HNOS) koji se smatra značajnom prekretnicom u hrvatskom obrazovanju. HNOS je skup normi koje sadrže standarde poučavanja, praćenja i vrednovanja učeničkih postignuća, stručnoga osposobljavanja i usavršavanje učiteljstva, odgojno-obrazovnih sadržaja i obrazovnih postignuća. Definira se kao cjelovit pristup obrazovnom procesu i uključuje ciljeve odgoja i obrazovanja, odgojno-obrazovne sadržaje, prijedloge metoda poučavanja, očekivane ishode učenja i poučavanja te nastavno okružje (*Vodič kroz Hrvatski Nacionalni Obrazovni Standard za osnovnu školu 2006*). Dokument zagovara razvoj školskog pluralizma te izbor nastavnih metoda prepušta učitelju koji je u mogućnosti odabrati primjeren način poučavanja učenika uvažavajući njihove interese čime se stvara sustav trajnih osnovnih znanja temeljenih na aktivnom učenju, razvoju kreativnosti, stvaralaštva te cjeloživotnog učenja (*Hrvatski nacionalni obrazovni standard, 2006*). Nastavni plan i program sadrži razrađene nastavne teme

za svaki razred i uz svaku navodi: ključne pojmove, potrebno predznanje, prijedloge za metodičku obradu, dodatne ilustracije, primjere suodnosa s drugim predmetima, sadržaje koje treba ispustiti ili ispraviti, obrazovna postignuća, novo stručno nazivlje koje se uvodi u temu te brojčane podatke koje učenik treba upamtiti. Projekt izrade dokumenta HNOS-a započeo je u travnju 2004. godine pod nazivom *Izrada kataloga znanja i umijeća* za osnovnu školu čime se pokušalo rasteretiti sadržajem pretrpan program i udžbenike (Rojko, 2012). Tadašnja reforma školstva bila je pragmatično organizirana te je obuhvatila i edukaciju nastavnika o novom načinu rada.

HNOS je osuvremenio osnovnoškolsku nastavu, pa tako i nastavu Glazbene kulture. Nastava predmeta temelji se na područjima pjevanja, sviranja, glazbene kreativnosti, slušanja glazbe, glazbenih igara, glazbene pismenosti i rada u računalnim glazbenim programima. Ova su područja navedena, kao i zadaće predmeta Glazbene kulture, u svrhu razvijanja kvalitetnoga glazbenog ukusa učenika. Središnja aktivnost nastave je slušanje i upoznavanje glazbe te je navedeno kako ova aktivnost vodi ostvarenju modernog odgojno-obrazovnog cilja, odnosno doprinosi razvitku mnogostrano obrazovane, slobodne, tolerantne, zrele i odgovorne ličnosti (Rojko, 2012). Slušanje glazbe najčešće je popraćeno zadacima aktivnog slušanja (određivanje tempa, dinamike, izvođača, ...) te praćenjem glazbenog oblika skladbe. Namjera je ovako vođenog slušanja da učenik, nakon metodički dobro vođenog procesa višekratnog slušanja, zapamti glazbeno djelo. Glazbeno opismenjavanje u formi pojednostavljene nastave solfeggia u ovoj je obrazovnoj reformi izostavljeno, već je u nastavu uvršteno kao upoznavanje fenomena notnog pisma bez teoretiziranja i uvježbavanja, no detaljno upoznavanje notnog pisma je i dalje jedna od ponuđenih mogućnosti u nastavnom planu i programu. Aktivno se muziciranje može ostvariti putem zbarske aktivnosti ili osnivanjem nekog instrumentalnog ansambla. Osim navedenih izvannastavnih aktivnosti, nastava glazbe može se provesti i aktivnostima projektne nastave ili posjete kazališta i koncerata. Glavna premisa navedene odluke o promjeni perspektive prema učenju glazbenih pojmova je da *znanja o glazbi mora imati odgovarajuće pokriće u samoj glazbi kao zvučnoj činjenici* (Hrvatski nacionalni obrazovni standard, 2006: 2.) Školska se reforma rasterećenja učenika suvišnog gradiva odrazila na nastavu Glazbene kulture i u pogledu načina obrade gradiva na satu, odnosno učenici sav nastavni sadržaj uče na satu te metodom razgovora, uz nastavnika, dolaze do zaključaka, vježbanjem i ponavljanjem bez potrebe za radom kod kuće. Primjerice, učenici pjesme uče uz nastavnika na satu isključivo po sluhu, a notno pismo prate u svrhu praćenja smjera melodije. Naučene pjesme su predložene

kao sredstvo učenja osnovnih elemenata glazbene pismenosti, poput ritma i intonacijskih značajki (Rojko, 2012).

Ovim je dokumentom određen cilj nastave Glazbene kulture: uvođenje učenika u glazbenu kulturu, upoznavanje osnovnih elemenata glazbenoga jezika, razvijanje glazbene kreativnosti, estetsko procjenjivanje glazbe te usvajanje vrijednosnih mjerila za kritičko i estetsko procjenjivanje glazbe.

Nastava se temelji na dva načela: psihološkom i kulturno-estetskom. Psihološko načelo glazbene nastave polazi od želje učenika za bavljenjem glazbom, njihove ljubavi prema glazbi čime je izlazak u susret tim željama imperativ obrazovnog sustava. Drugo, kulturno-estetsko načelo glazbenu nastavu interpretira kao pripremu učenika za život i korištenje glazbene kulture (Rojko, 2012).

Otvorenost programa nastavnici otvara mogućnost odabira nastavnog sadržaja, odnosno zasniva se na povjerenju u nastavnikovu sposobnost samostalnog i optimalnog odabiranja nastavnih sadržaja, primjerice skladbi koje će se slušati na nastavi, pjesme koje će s učenicima obraditi te slobodno odlučuje o temama iz folklorne i popularne glazbe (Rojko, 2005). U dokumentu HNOS-a naveden je velik broj glazbenih područja te ih je teško u potpunosti ostvariti u satnici od jednog sata tjedno kroz godinu, ali zbog široke lepeze mogućnosti otvorenog modela nastavnici imaju izbor kreirati adekvatnu nastavu po mjeri učenika. Nastava Glazbene kulture je unutar HNOS-a podijeljena na razrednu i predmetnu nastavu. Razredna se nastava temelji na glazbenim područjima sviranja, slušanja glazbe, pjevanja i glazbene kreativnosti te se odnosi na prva tri razreda osnovne škole. Rad na navedenim glazbenim područjima razvija glazbene sposobnosti kod učenika te je nastavnik dužan svakom učeniku pristupiti individualno zbog različito razvijenih glazbenih sposobnosti i senzibiliteta svakog pojedinog učenika. Glazbena aktivnost pjevanja učenike potiče na izražajnost, lijep ton, jasan izgovor, razumijevanje teksta te poštivanje pravila glazbene interpretacije. Predmetna se nastava Glazbene kulture temelji na identičnim područjima kao i razredna nastava, ali se učenike uvodi i u poznavanje glazbenih oblika, vrsta, glazbenih instrumenata i glazbenog opismenjavanja (Rojko, 2012) te se ova nastava izvodi od četvrtog razreda osnovne škole. Ocjenjivanje na nastavi Glazbene kulture se odnosi na učenička postignuća koja su važna za postizanje navedenih ciljeva, čime se sugerira izostanak ocjenjivanja učenikove mogućnosti izvođenja glazbe (Rojko, 2005).

Zagovaranjem otvorenog pristupa unutar HNOS-a oslobodio se put suvremenijem načinu pogleda i razmišljanja na glazbeni nastavu. Individualan pristup učenicima, sloboda nastavnih sadržaja i metoda obrade istih su, uz sve bolju tehnološku opremljenost škola, garantirali uspjeh te oformili nove smjernice za reforme koje su uslijedile kasnije.

2.2. HRVATSKI NACIONALNI KURIKULUM

Godine 2010. donesen je Nacionalni okvirni kurikulum (NOK), temeljni dokument u kojem su prikazane sastavnice kurikuluskog sustava: vrijednosti, ciljevi, načela, sadržaj i opći ciljevi odgojno-obrazovnih područja, vrednovanje učeničkih postignuća te vrednovanje i samovrednovanje ostvarivanja nacionalnog kurikuluma. Riječ kurikulum dolazi od latinske riječi *curriculum*, što znači *tijek*, *slijed*, a koja je izvedena iz latinskog glagola *currere*, što znači *trčati*, *teći*, *brzati*, *hrliti*, *ploviti* (Jukić, 2010). NOK predstavlja osnovne sastavnice predškolskog, općeg, obveznog i srednjoškolskog odgoja, uključujući i odgoj i obrazovanje za djecu s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama. Isti čini polazište za izradu nastavnih planova, optimalnog opterećenja učenika te izradu predmetnih kurikuluma temeljenih na razrađenim postignućima odgojno-obrazovnih područja. Ovaj je obrazovni dokument otvoren promjenama i obnavljanju u skladu s razvojnim procesima u društvu i obrazovanju, odnosno razvojni je dokument (*Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb, 2010). Dokument je usuglašeno donesen na nacionalnoj razini uvažavajući mišljenja društvenih, kulturnih, gospodarskih čimbenika, znanstvene i stručne javnosti kao i samih građana.

Glavno obilježje NOK-a je kompetencijski sustav i definiranje ishoda učenja, što je odgovor obrazovnog sustava na život suvremenog društva brzih promjena i oštih konkurencija. U dokumentu je navedeno osam temeljnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje u skladu sa zemljama članicama Europske Unije (*Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb, 2010):

1. komunikacija na materinskom jeziku – osposobljenost za pravilno i stvaralačko usmeno i pisano izražavanje i tumačenje misli, osjećaja, koncepata, stavova i činjenica

2. komunikacija na stranim jezicima – osposobljenost za razumijevanje, pismeno i usmeno izražavanje i tumačenje misli, osjećaja, koncepata na stranom jeziku
3. matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju i tehnologiji – osposobljenost učenika za razvijanje i primjenu matematičkog mišljenja u rješavanju problema u nizu različitih svakodnevnih situacija; osposobljenost za uporabu znanja i metodologije kojima se objašnjava svijet prirode; osposobljenost za primjenu prirodoslovnog znanja i metodologije kao odgovor na ljudske potrebe i želje
4. digitalna kompetencija – osposobljenost za sigurnu i kritičku upotrebu informacijsko-komunikacijske tehnologije za rad u osobnom i društvenom životu
5. učiti i kako učiti – osposobljenost za proces učenja i ustrajnost u učenju u samostalnom i skupnom učenju
6. socijalna i građanska kompetencija – osposobljenost za odgovorno ponašanje, tolerantan i pozitivan odnos prema drugima, međuljudsku i međukulturnu suradnju, prihvaćanje različitosti
7. inicijativnost i poduzetnost – sposobnost pojedinca da ideje pretvori u djelo; uključuje stvaralaštvo, inovativnost i spremnost na preuzimanje rizika te sposobnost planiranja i vođenja projekata
8. kulturna svijest i izražavanje – svijest o važnosti stvaralačkog izražavanja ideja, iskustva i emocija u nizu umjetnosti i medija, uključujući glazbu, ples, kazališnu, književnu i vizualnu umjetnost.

Vrijednosti kojima se novim dokumentom daje osobita pozornost su znanje, solidarnost, identitet i odgovornost te one proizlaze iz opredijeljenosti hrvatske obrazovne politike za cjelovit razvoj učenika, čuvanje i razvijanje nacionalne duhovne i materijalne te prirodne baštine, za europski suživot i stvaranje društva održivog razvoja. Novom se obrazovnom politikom hrvatsko obrazovanje opredijelilo za razvoj društva znanja, obrazovanja i cjeloživotnog učenja, koji pojedincu omogućuju bolje razumijevanje i kritičko promišljanje samoga sebe i svega što ga okružuje, snalaženje u novim situacijama te uspjeh u životu i radu. Učenje o solidarnosti u obrazovanju pretpostavlja sustavno osposobljavanje učenika osjetljivosti prema drugima, svojoj okolini i cjelokupnom životnom okruženju. Odgoj i obrazovanje pridonose izgradnji osobnoga, nacionalnoga i kulturnoga identiteta pojedinca te je danas, u vremenu miješanja različitih kultura, religija i svjetonazora, potrebno razvijati mentalitet građanina svijeta te poštivati različitosti. Pritom je važno u odgoju i obrazovanju

buditi, poticati i razvijati osobni identitet učenika. Učenici se, sudjelovanjem u odgoju i obrazovanju, susreću s aktivnostima sudjelovanja u društvenom životu čime se promiče i razvija osjećaj odgovornosti prema općem društvenomu dobru, prirodi i radu te prema sebi samima i drugima. Navedene je vrijednosti potrebno povezati sa sadržajima temeljnog obrazovanja i svakodnevnog školskog života te su obvezne za sve učitelje, nastavnike i stručne suradnike.

Osim vrijednosti, NOK pozornost daje i odgojno obrazovnim ciljevima:

1. osigurati sustavan način poučavanja učenika, poticati i unapređivati njihov cjelovit razvoj u skladu s njihovim sposobnostima i sklonostima
2. razvijati svijest učenika o očuvanju duhovne i materijalne povijesno-kulturne baštine,
3. promicati i razvijati svijest o hrvatskom jeziku kao bitnom čimbeniku hrvatskoga identiteta te ga sustavno njegovati u svim područjima
4. odgajati i obrazovati učenike u skladu s općim kulturnim, civilizacijskim vrijednostima i ljudskim pravima te ih osposobiti za življenje u multikulturalnom svijetu
5. osigurati stjecanje temeljnih i strukovnih kompetencija, osposobiti ih za rad i život u promjenjivom društveno-kulturnom kontekstu
6. poticati i razvijati samostalnost, samopouzdanje, kreativnost i odgovornost
7. osposobiti i poticati cjeloživotno učenje.

Vrijednosna uporišta izradbe i ostvarenja NOK-a su: visoka kvaliteta i obrazovanja za sve, obveznost općeg obrazovanja, obrazovna i vertikalna prohodnost, uključenost svih učenika u odgojno-obrazovni sustav, znanstvena utemeljenost, poštivanje ljudskih prava i prava djece, kompetentnost i profesionalna etika, demokratičnost, samostalnost škole, pedagoški i školski pluralizam, europska dimenzija obrazovanja te interkulturalizam.

Dokument NOK-a zagovara individualni pristup učeniku, odnosno prilagođavanje poticajnih odgojno-obrazovnih i nastavnih oblika, metoda i sredstava pojedinačnim potrebama i sposobnostima učenika u svrhu odgojno-obrazovnog uspjeha svakog sudionika. S tim u vezi, potrebno je prilagoditi i raznovrsne sadržaje, organizaciju i tempa nastave kojima bi se zadovoljile potrebe svih učenika.

NOK zagovara aktivno učenje te potiče uvođenje primjerenih oblika rada u skladu s time kako bi učenici imali prostora i mogućnosti doći do zaključaka te naučiti kako učiti. Kako bi se ovi ciljevi ostvarili, potrebno je stvoriti ugodno odgojno-obrazovno ozračje koje potiče motivaciju i osjećaj sigurnosti svim sudionicima procesa. Analogno tome, ciljevi NOK-a

podrazumijevaju prepoznavanje i praćenje darovitih učenika, učenika s teškoćama u učenju i ponašanju te pružanje pomoći učenicima s teškoćama. Isto tako, podrazumijeva i senzibiliziranje ostale djece i učenika za pružanje pomoći i suradnju. Svaki od ovih ciljeva potiče širok spektar različitih nastavnih oblika i metoda te je NOK otvorenog didaktičko-metodičkog sustava koji učenicima, učiteljima i nastavnicima pruža mogućnosti slobodnog izbora sadržaja, metoda, oblika i uvjeta za ostvarivanje programskih ciljeva (Previšić, 2007).

Sljedeće nastavne metode i oblici navedene su kao poželjne u odgojno-obrazovnom procesu te one spadaju u kategoriju suvremenih metoda poučavanja: istraživačka nastava, nastava temeljena na učenikovom iskustvu, projektna nastava, multimedijaska nastava, individualizirani pristup učeniku, interdisciplinarni pristup u vidu međupredmetne povezanosti, problemsko učenje, učenje u parovima, učenje u skupinama, ...

Nacionalni okvirni kurikulum obrazovanje je podijelio u četiri ciklusa koja su, u biti, razvojna razdoblja učenika koja čine jednu cjelinu. Svaki od njih navodi očekivane ciljeve odgojno-obrazovnoga procesa koje učenik treba postići te se temelje na razvojnim fazama učenika. Ciklusi služe kurikulumskom planiranju i programiranju odgojno-obrazovnih područja i predmetnih kurikuluma prema njihovoj međusobnoj povezanosti i smislenoj usklađenosti. Prvi ciklus čine prva četiri razreda osnovne škole, drugi ciklus je peti i šesti razred, treći ciklus je sedmi i osmi, a četvrti ciklus se odnosi na prvi i drugi razred strukovnih i umjetničkih škola, dok u gimnazijama obuhvaća sva četiri razreda.

U NOK-u je naveden popis međupredmetnih tema koje su obvezne u svim nastavnim predmetima. Njihovo planiranje i ostvarivanje pridonosi međusobnom povezivanju odgojno-obrazovnih područja i nastavnih predmeta u skladnu cjelinu čime se, isto tako, pridonosi razvitku učeničkih kompetencija. Međupredmetne je teme moguće razvijati na različite načine te je odabir metoda za isto prepušten školama čime se dodatno potiče pluralizam i samostalnost škola. Moguće ih je provoditi unutar pojedinih predmeta, ali i zajedničkim projektima ili drugim suvremenim oblicima učenja i poučavanja. Predviđeno je ostvarivanje sljedećih međupredmetnih tema ili interdisciplinarnih sadržaja i/ili modula:

1. osobni i socijalni razvoj – osposobljavanje učenika za prepoznavanje i kritičku procjenu vlastite i društvene vrijednosti, razvijanje odgovornosti za vlastito ponašanje i život te mogućnost razvoja kompetencija komunikacije, organizacije i socijalnih vještina

2. zdravlje, sigurnost i zaštita okoliša – promicanje i osiguravanje razvoja pozitivnog i odgovornog odnosa učenika prema svojem zdravlju, utjecaju na okoliš te odgovornosti u raznim životnim situacijama
3. učiti kako učiti – osposobljavanje učenika za učinkovitu organizaciju i poticanje pozitivnog stava prema učenju kako bi razvili kvalitetnu osnovu za cjeloživotno učenje
4. poduzetništvo – razvoj poduzetničke kompetencije učenika, odnosno poduzetnih, kreativnih i samostalnih osoba spremih na prihvaćanje promjena, preuzimanje rizika te koje su osposobljene za uočavanje prilika u kojima svoje ideje mogu pretvoriti u djelo
5. uporaba komunikacijske i informacijske tehnologije – pridonosi razvoju učeničkih sposobnosti samostalnog učenja i suradnje s drugima, omogućuje stjecanje kompetencija vezanih uz informacijsko-komunikacijsku tehnologiju, njenom konstruktivnom i sigurnom korištenju u različitim situacijama, daje uvid u temeljne koncepte u području tehnike i informatike. Ovu je međupredmetnu temu moguće obraditi unutar svih odgojno-obrazovnih područja
6. građanski odgoj i obrazovanje – pridonosi osposobljavanju učenika za aktivno i učinkovito obnašanje građanske uloge te se u ovu međupredmetnu temu ubrajaju znanja, vještine, sposobnosti i stavovi koji razvijaju demokratsku svijest učenika.

U NOK-u su navedena sljedeća odgojno-obrazovna područja općeg obveznog i srednjoškolskog obrazovanja: jezično-komunikacijsko, matematičko, prirodoslovno, tehničko i informatičko, društveno-humanističko, umjetničko te tjelesno i zdravstveno područje, a glazbena se nastava nalazi unutar umjetničkog područja.

3. NASTAVA GLAZBENE UMJETNOSTI

Nastava glazbene umjetnosti izvodi se u općim, jezičnim te klasičnim gimnazijama tijekom sva četiri razreda, u prirodoslovno-matematičkim tijekom prve dvije godine školovanja te se nastavni sadržaj dijeli ovisno o raspoloživom vremenu. Nastavni se sadržaj predmeta temelji na činjenici da su učenici tijekom osnovnoškolskog obrazovanja imali glazbenu nastavu te da su stekli određene kompetencije kojima će se služiti u daljnjem nadograđivanju glazbenog znanja (Kelava, 2020). Osnovna je svrha nastave Glazbene umjetnosti osposobiti učenike za razumijevanje umjetnosti i omogućiti njihov sveobuhvatan odgoj u kulturi (Nacionalni okvirni kurikulum, 2011, 208, Nastavni program, 1994, 77) čime se doprinosi odgoju široko obrazovane, tolerantne i slobodne osobe (Rojko, 1996, 52). Odnosno, svrha je poticati razvoj kompetentnog slušatelja umjetničke i druge kvalitetne glazbe. Svrha nastave Glazbene umjetnosti vodi se sljedećim koncipiranim zadacima (Škojo, 2015):

1. omogućiti učenicima nastavak upoznavanja izražajnih sredstava glazbe i njenih sastavnica
2. slušno i teorijski dopuniti poznavanje glazbala i pjevačkih glasova te različitih vrsta izvođačkih sastava (vokalnih, instrumentalnih i kombiniranih)
3. upoznati temeljne glazbene oblike i najtipičnije vrste glazbenih djela
4. naučiti razlikovati značajke glazbe nastale tijekom pojedinih povijesnih razdoblja i na temelju tih značajki moći približno ustanoviti kojem razdoblju ili stilskom pravcu pripada neko upravo slušano djelo
5. upoznati veći broj umjetničkih glazbenih djela iz svjetske literature i saznati najznačajnije podatke o njihovim stvarateljima
6. upoznati vrijedna umjetnička dostignuća hrvatskih ranijih i suvremenih glazbenih stvaratelja
7. razviti u učenicima želju za stjecanjem novih spoznaja i znanja o glazbenoj umjetnosti
8. osposobiti učenike da na temelju stečenog znanja mogu sami približno procijeniti umjetničku razinu djela koja slušaju
9. poticati i razvijati potrebu mladih za praćenjem glazbenoga (i cjelokupnog umjetničkog) života uže i šire životne sredine (Nastavni program, 1994:78).

3.1. PLAN I PROGRAM NASTAVE GLAZBENE UMJETNOSTI

Nastava Glazbene umjetnosti izvodi se kao predmet povijesti glazbe u sklopu kojeg učenici uče najbitnije podatke o sljedećim sadržajima (Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj, 2019):

1. glazbeno-stilskim razdobljima, pravcima/pokretima i glazbenim žanrovima: klasična, tradicijska i popularna glazba, srednji vijek, renesansa, barok, klasicizam, romantizam, realizam, verizam, nacionalni stilovi, impresionizam, ekspresionizam, neoklasicizam, minimalizam, ...
2. skladateljima: najmanje pet istaknutih skladatelja u svakom odgojno-obrazovnom ciklusu
3. izvođačkim sastavima: sve skupine glazbala i sva glazbala, pjevački glasovi, komorni sastavi, sastav standardnog orkestra i sve vrste zborova, ...
4. te glazbenim oblicima i vrstama: dvodijelni oblik, trodijelni i složeni oblik, rondo, tema s varijacijama, sonatni oblik, suita, sonata, koncert, simfonija, simfonijska pjesma, solo pjesma, glasovirska minijatura, fuga, oratorij, pasija, kantata, misa, rekvijem, opera, opereta, mjuzikl, balet, glazba za scenu/kazalište, ...

Uz navedene obvezne sadržaje, navedeni su i preporučeni sadržaji koje je nastavnik u mogućnosti odabrati ili izostaviti. Odgojno-obrazovni ishodi u pojedinom razredu razlikovat će se ovisno o odabiru sinkronijskog ili dijakronijskom modela poučavanja što je nastavnikov odabir te organizaciju podređuje potrebama učenja i poučavanja.

3.2. DIJAKRONIJSKI MODEL NASTAVE GLAZBENE UMJETNOSTI

Nastava Glazbene umjetnosti koncipirana je na striktno dijakronijskom načelu kao rekapitulacija povijesti glazbe (Rojko, 2001) u čijem je središtu povijesno vrijeme u koje se smještaju pojave, osobe i događaji nakon čega će učenici imati cjelokupnu sliku o glazbi u cijeloj ljudskoj povijesti. U općim, jezičnim i klasičnim gimnazijama tijekom prve godine obrađuje se razvoj glazbe od njenih početaka do renesanse (do kraja 16. stoljeća). U drugom razredu učenici uče o baroku, galantnom stilu i bečkoj klasiци, u trećem o romantizmu i impresionizmu, a u četvrtom uče razvojne pravce glazbe 20. stoljeća (Nastavni program 1994). Dijakronijski model se lako sastavlja (Rojko, 2001) budući da nazivi glazbenih razdoblja, glazbene vrste, skladatelji i njihova djela mogu biti nazivi nastavnih jedinica, a nastavnik

svojim odabirom odlučuje vremenski okvir obrade istih. Mana dijakronijskog modela jest ta da nije u suglasju s interesima učenika budući da učenicima nudi glazbu koja nije u njihovim stvarnim glazbenim interesima što može imati negativan motivacijski učinak. Prema Rojku (2001), glazbenoj nastavi u općeobrazovnim školama mora biti u interesu približiti umjetničku glazbu učenicima kako bi se postigao cilj predmeta, a to je razvitak kvalitetnog glazbenog ukusa učenika. Isto tako, mnoštvo verbalnih činjenica koje je potrebno najprije objasniti učenicima odvraća fokus glazbene nastave sa slušanja glazbe te je zbog svog koncepta manje sklon variranju nastavnoga rada.

3.3. SINKRONIJSKI MODEL NASTAVE GLAZBENE UMJETNOSTI

Osim dijakronijskim, nastavu je moguće izvoditi i sinkronijskim modelom, u čijem je prvom planu glazba i njeni pojavni oblici, a ne kronološki povijesni slijed (Rojko, 2001). Koncept modela je takav da se glazbene pojave izvlače iz povijesnog konteksta i premještaju u sadašnji trenutak te se obrađuju u cjelini. Prednost sinkronijskog modela je mogućnost prilagodbe nastave učenicima i to što je slušanje glazbe temelj svakog sata i početak svakog razgovora te zaključivanja. Ovaj je model teže provoditi od dijakronijskog jer zahtijeva više pripreme nastavnika, ali im zato otvara pregršt mogućnosti i dinamike u radu. Rojko (2001) navodi kako je sinkronijski model nastave Glazbene umjetnosti bolji, moderniji te zanimljiviji od postojećeg dijakronijskog, čime se dolazi do zaključka da ovaj model spada u kategoriju suvremene nastave.

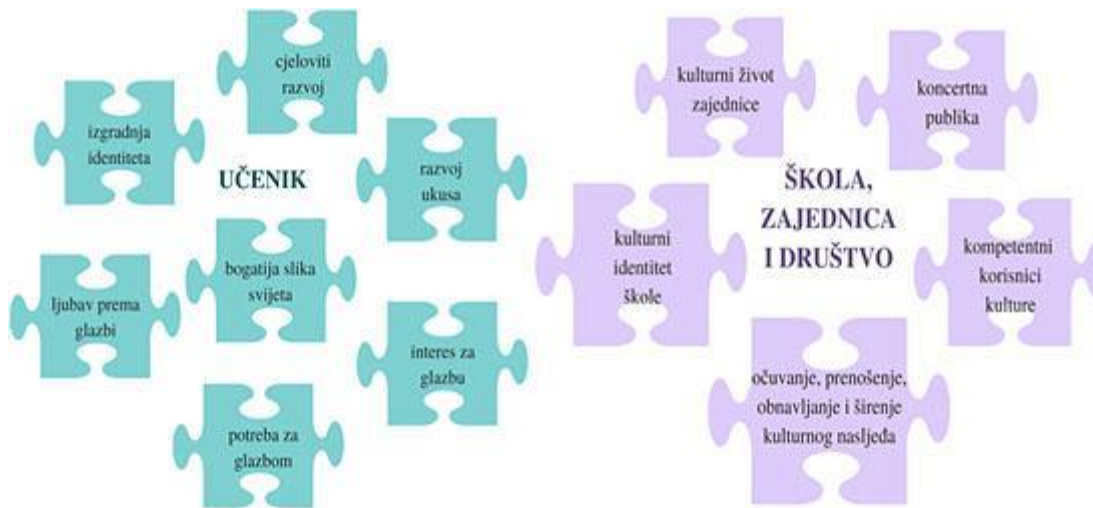
3.4. KURIKULUM NASTAVE GLAZBENE UMJETNOSTI

Umjetničko odgojno-obrazovno područje sastoji se od: Vizualne umjetnosti i dizajna, Glazbene kulture i umjetnosti, Filmske i medijske kulture i umjetnosti, Dramske kulture i umjetnosti te Umjetnosti pokreta i plesa. U NOK-u je navedeno kako umjetnosti pridonose osobnom doživljaju i razumijevanju svijeta, oblikuju uvjerenja, stavove i svjetonazore, pojačavaju ranija iskustva, pokreću osjećajnost, razvijaju kritičku svijest te omogućuju viziju drugačijeg svijeta. Ovo odgojno-obrazovno područje osposobljava učenike za razumijevanje umjetnosti te aktivan odgovor na umjetnost svojim sudjelovanjem, omogućava učenje različitih umjetničkih sadržaja, razumijevanje sebe i svijeta te izražavanje osjećaja, iskustava, ideja i

stavova umjetničkim aktivnostima i stvaralaštvom. Umjetnička područja u odgoju i obrazovanju pridonose osjetilnom, umnom, društvenom, osjećajnom, duhovnom, tjelesnom i kreativnom razvoju učenika te je pogodno za povezivanje s drugim odgojno-obrazovnim područjima. Ovaj dio nastave senzibilizira učenike za kulturu te kulturna događanja u društvenoj zajednici, razumijevanje i očuvanje kulturne baštine te pridonosi oblikovanju osobnih te društvenih i kulturnih uvjerenja, stvaranju osobnog, društvenoga, nacionalnoga te europskoga kulturnog identiteta. Učenicima omogućuje stjecanje univerzalnih humanističkih vrednota, poštivanje razlika među ljudima i kulturama, razvijanje empatije, suradnje i solidarnosti kao i odgovornosti (*Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb, 2010).

U Odluci o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj, navedeni su svrha i opis predmeta gdje stoji kako je učenje glazbe prepoznato i priznato kao neizostavan čimbenik u oblikovanju specifično-glazbenih te općih kompetencija učenika. Navedeno je kako glazbena nastava potiče i unapređuje učenikov estetski razvoj, kreativnost, glazbene sposobnosti, interese, svijest o očuvanju povijesno-kulturne baštine te osposobljavanje za život u multikulturalnom svijetu. Isto tako, nastava glazbe u skladu je sa suvremenim znanstvenim spoznajama i kretanjima gdje se kroz susret učenika s glazbom potiče didaktički i metodički pluralizam, istraživačko, projektno i individualno učenje, kao i primjena informacijsko-komunikacijske tehnologije. Nastavu glazbe moguće je proširiti i uključivanjem učenika u izbornu i fakultativnu nastavu, kao i izvannastavne i izvanškolske aktivnosti čime im se omogućuje kvalitetniji i širi umjetnički rast i razvoj.

Primjena otvorenog modela u nastavi nastavnicima predmeta omogućuje izvedbu kurikulumske materijala u skladu sa suvremenim metodičkim spoznajama te dostupnom tehnologijom, njegovanje suradničkog učenja kao i interesa učenika u nastavi te slobodnu organizaciju sadržaja i načina rada. Svakom je učeniku potrebno individualno pristupiti pri planiranju nastavnih zadataka posebno uzevši u obzir učenike s teškoćama kojima je potrebno osigurati glazbena iskustva u skladu s njihovim mogućnostima. Isto tako, uloga učitelja je otkrivanje darovitih učenika kao i upućivanje istih na druge oblike glazbenoga obrazovanja.

Slika 2. Značaj predmeta Glazbena kultura/Glazbena umjetnost za učenika, školu, zajednicu i društvo (Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj, 2019).

U kurikulumu glazbene nastave navedeno je da učenje glazbe ima višestruku društvenu ulogu te kako se izlaskom iz okvira škole, integracijom u širu društvenu zajednicu i kulturu učenici mogu povezati s procesom povezivanja i promicanja glazbene kulture i umjetnosti (Slika 2). Stečenim će kompetencijama moći konzumirati sadržaje glazbenog života svoje sredine, doprinijeti očuvanju, obnavljanju, prenošenju te širenju kulturnog naslijeđa.

Kurikulum predmeta zasnovan je na sljedećim načelima:

1. psihološko načelo – učenjem i poučavanjem glazbe ostvaruje se potreba učenika za kreativnim izrazom. Sudjelovanjem u glazbenim aktivnostima učenici emotivno reagiraju na glazbu i učvršćuju vlastiti odnos s glazbom.
2. kulturno-estetsko načelo – izravnim ili neizravnim susretom s glazbenim ostvarenjima učenici razvijaju glazbeni ukus, stječu kriterije za vrednovanje glazbe i sposobnost izražavanja vlastitih stavova o glazbi
3. načelo sinkroničnosti – u središtu je interesa glazba koja se promatra sa svih aspekata, a ne isključivo povijesnog
4. načelo interkulturalnosti – upoznavanjem glazbe vlastite kulture i glazbe svijeta, učenici razvijaju svijest o različitim, ali jednako vrijednim pojedincima, narodima, kulturama, religijama i običajima.

U kurikulumu predmeta Glazbena kultura/Glazbena umjetnost navedeno je kako su organizacija i mjesto predmeta proizašli iz same glazbe te je navedeno kako je ona:

1. otvorena – učenje i poučavanje prilagođava se interesima učenika
2. integrativna – domene/koncepti i odgojno obrazovni ishodi predmeta međusobno su povezani i nadopunjuju se
3. interdisciplinarna – postoji čvrsta povezanost s ostalim poljima umjetničkog područja te su poželjne i brojne korelacije s ostalim predmetima, područjima i međupredmetnim temama.

U kurikulumu predmeta kao odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanju navedeni su sljedeći:

1. omogućiti društveno-emocionalni razvoj svih učenika, uključujući darovite i učenike s teškoćama
2. razvoj glazbenih sposobnosti svih učenika prema individualnim sposobnostima pojedinca
3. poticanje učenika na aktivno bavljenje glazbom i sudjelovanje u kulturnom životu zajednice
4. upoznati učenike s glazbenom umjetnošću putem kvalitetnih i reprezentativnih ostvarenja glazbe različitog podrijetla te različitih stilova
5. potaknuti razvoj glazbenog ukusa i kritičkog mišljenja učenika
6. osvijestiti vrijednosti regionalne nacionalne i europske kulturne baštine
7. razviti kulturno razumijevanje prema drugim kulturama, odnosno razviti interkulturalne kompetencije.

Nastava predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost ostvaruje se u tri domene (Slika 3):

1. slušanje i upoznavanje glazbe – učenici će aktivnim slušanjem upoznati glazbu različitih vrsta, stilova i pravaca pomoću audio i video zapisa. Upoznat će se s izražajnim sastavnicama i različitim razinama organizacije glazbenoj djela što će doprinijeti njihovom vrednovanju glazbe.
2. izražavanje glazbom i uz glazbu – izvođenjem glazbe (pjevanjem, sviranjem, glazbenim igrama, glazbenim stvaralaštvom, pokretom u glazbi) učenicima je omogućen cjelovit doživljaj glazbe te razvoj glazbenih sposobnosti i kreativnosti. Učitelj je u mogućnosti odabrati koja je od navedenih aktivnosti primjerenija razredu zbog mogućnosti

otvorenog modela. Kvalitetno provođenje tih aktivnosti postavlja temelje za realizaciju izvannastavnih te izbornih i fakultativnih aktivnosti.

3. glazba u kontekstu – ova se domena zasniva na prve dvije navedene domene te na njihovom temelju učenici otkrivaju vrijednosti bogate regionalne, nacionalne i globalne glazbene i kulturne baštine. Ovom domenom učenici uočavaju razvoj, uloge i utjecaje glazbene umjetnosti na društvo te povezuju glazbenu umjetnost s ostalim umjetnostima.

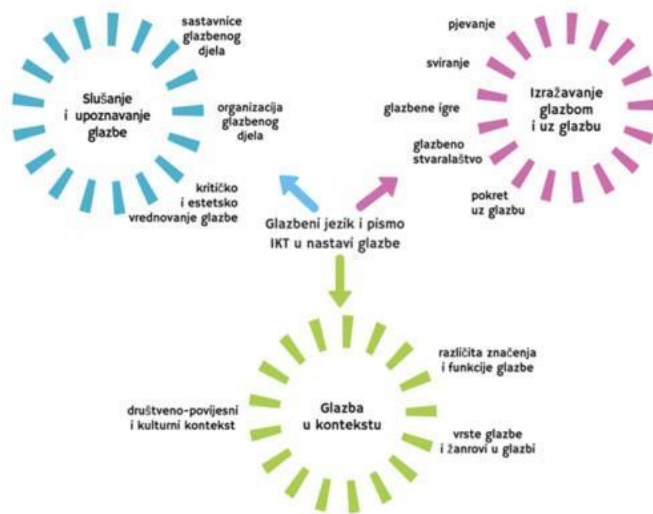

Slika 3: Domene predmeta Glazbena kultura/Glazbena umjetnost (Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj, 2019).

Domene su isprepletene jedna s drugom te su prisutne u svim ciklusima obrazovanja, ali u različitim omjerima. Isto tako, domene su povezane i objedinjujućim elementima (Slika 4): glazbeni jezik i informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT). Glazbeni jezik potrebno usvojiti kako bi učenici bili u mogućnosti aktivno i s razumijevanjem slušati glazbu, ali i kako bi je mogli aktivno muzicirati. Informacijsko-komunikacijska tehnologija važan je dio suvremenog učenja i poučavanja glazbe te podrazumijeva primjenu svih modernih tekovina unutar nastave glazbe. Sastoji se od upoznavanja učenika s računalnim programima, audio obrade, učenja glazbenog pisma, eksperimentiranja sa zvukom te rada u programima za skladanje glazbe. Glazba je rasprostranjena u raznim oblicima diljem virtualnog svijeta kojeg je lako uprizoriti i koristiti u edukativne svrhe. O ovom će elementu glazbene nastave biti više riječi u poglavljima koja slijede.

U primarnom je obrazovanju glazbene aktivnosti poželjno uvrstiti u svakodnevne aktivnosti budući da se one mogu izvoditi i unutar neglazbenih predmeta, a njihovo je proširenje omogućeno nastavnim oblicima i metodama suvremenog odgoja i obrazovanja:

1. izbornim i fakultativnim predmetima i/ili modulima
2. izvanučioničkom nastavom – posjete glazbeno-kulturnim ustanovama ili odlasci na glazbeno-edukativne izlete
3. izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima – predmeti aktivnog muziciranja (komorni sastavi, zborovi i orkestri)
4. projektima – umjetnički koji uz glazbu implementiraju druge umjetnosti, predmetna područja ili međupredmetne teme, glazbene radionice, igraonice ili slušaonice.

Slika 4: Prikaz domena uz objedinjujuće elemente (Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj, 2019).

Kako bi se glazbena nastava mogla ostvariti potrebno je osigurati primjerene materijale i okruženje, primjerice glasovir i druga glazbala, uređaje za reprodukciju audio i video zapisa, dječji instrumentarij te računalo, projektor, zvučnike i sredstva za primjenu IKT-a u nastavi.

U kurikulumu predmeta Glazbene umjetnosti navedeno je i dvanaest izbornih tema koje je učitelj u mogućnosti samostalno odabrati, a to su:

1. Čovjek i glazba
2. Glazba i pokret
3. Glazba i znanost
4. Glazba i religija
5. Glazba i ideologija
6. Glazba: prošlost – sadašnjost – budućnost
7. Glazbeno djelo: stvaranje – izvedba – publika

8. Vrijeme u glazbi: tempo, metar, ritam
9. Popularna glazba, mediji i internet
10. Glazboterapija
11. Glazba, ples i običaji drevnih civilizacija
12. Tradicijska glazba, ples i običaji.

Obavezno je realizirati najmanje četiri teme za program od 137 sati te dvije za program od 70/64 sati/a. Nastavnik ima slobodu odabira koncepta i načina izvođenja tema kroz nastavu te povezivanja s ostalim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama.

Isto tako, kurikulum predmeta Glazbene umjetnosti sadrži popis obaveznih i preporučenih sadržaja koje je potrebno usvojiti kako bi se postigli propisani obrazovni ciljevi. Sadržaji su podijeljeni u kategorije: vrste glazbe, glazbeno-stilska razdoblja, pravci/pokreti i glazbeni žanrovi; skladatelji; izvođački sastavi; glazbeni oblici, glazbene i glazbeno-scenske vrste, različite skladbe. Odgojno-obrazovni se ishodi razlikuju ovisno o odabiru sinkronijskog ili dijakronijskog modela poučavanja te ovisno o vrsti gimnazije u kojoj se nastava Glazbene umjetnosti provodi.

4. SUVREMENO OSTVARIVANJE NASTAVE GLAZBENE UMJETNOSTI

U prijašnjim je poglavljima vidljiv kontinuitet promjena unutar odgojno-obrazovnog sustava sukladno promjenama i potrebama društva. Načela suvremene škole podrazumijevaju odabir nastavnih strategija i metoda koje potiču aktivno učenje, odnosno okolinu u kojoj su učenici aktivni subjekti vlastitoga razvoja, zagovaranje integrativne i interaktivne nastave koja je usmjerena na razvoj kreativnosti, partnerstva i mišljenja višeg reda u okolini koju sudionici nastavnog procesa vide kao prijateljsku i poželjnu (Gazibara, 2018 prema Cindrić i sur., 2010). Nastavni principi koji odgojno-obrazovni proces čine uspješnim su: princip pozitivne usmjerenosti, princip uspjeha za sve, princip individualizacije, primjerenosti, aktivnosti te princip ekonomičnosti. Princip pozitivne usmjerenosti podrazumijeva odabir odgojno-obrazovnih postupaka kojima se razvija pozitivna slika o sebi te povjerenje u vlastite sposobnosti kod učenika. Princip uspjeha za sve podrazumijeva odabir metoda i postupaka kojima se vodi računa o razlikama među učenicima te koji će im omogućiti dolazak do uspješnog ishoda učenja u njima svojstvenom tempu.

Pri odabiru metoda učenja važno je uzeti u obzir odgojno-obrazovne ciljeve, iskustva učenika, psihofizička obilježja učenika, prirodu sadržaja učenja, nastavničke kompetencija, stavove nastavnika te ekonomske uvjete kao i zemljopisni položaj škole (Gazibara, 2018, prema Matijević, 1999). Zadatak suvremene nastave je otkrivanje i usvajanje znanja na način da čine cjelovit i logički dosljedan sustav (Tot, 2010).

4.1. AKTIVNA ULOGA UČENIKA U PROCESU UČENJA

Tradicionalni se školski sustav pokazao poticateljem pasivnog učenja kao i nametnutog i mehaničkog prijenosa znanja te je nasuprot njemu suvremeno školstvo koje potiče aktivnu ulogu učenika u procesu učenja (Peko, Munjiza i Sablić, 2006). Autori učenje definiraju kao aktivan proces koji izrasta iz sučeljavanja pojedinca i njegove okoline, a aktivnosti, djelovanje i rad kao temeljne oblike sučeljavanja čovjeka i svijeta. Gazibara (2018) tvrdi kako je jedna od temeljnih uloga suvremenog odgoja i obrazovanja usmjeravanje djeteta prema aktivnom učenju, kojim će s vremenom sve više razvijati vlastite kompetencije, konstruirati i rekonstruirati svoje znanje, preuzimati odgovornost za svoje učenje i cjelovit razvoj kako bi postao autonoman i samoregulirajući učenik. Odrednice aktivnoga učenja ogledaju se u

suštinskom učenju koje kognitivno i emocionalno uključuje učenika u proces učenja, pri čemu je učenikovo iskustvo najvažniji element. Učenikovo iskustvo stečeno aktivnim učenjem omogućuje učenje kroz rješavanje problema iz stvarnog života (Šustek, 2016). Učenik ovim načinom učenja ima priliku izgraditi vlastiti identitet te proširiti, produbiti i diferencirati znanje različitih sadržaja (Gazibara, 2018).

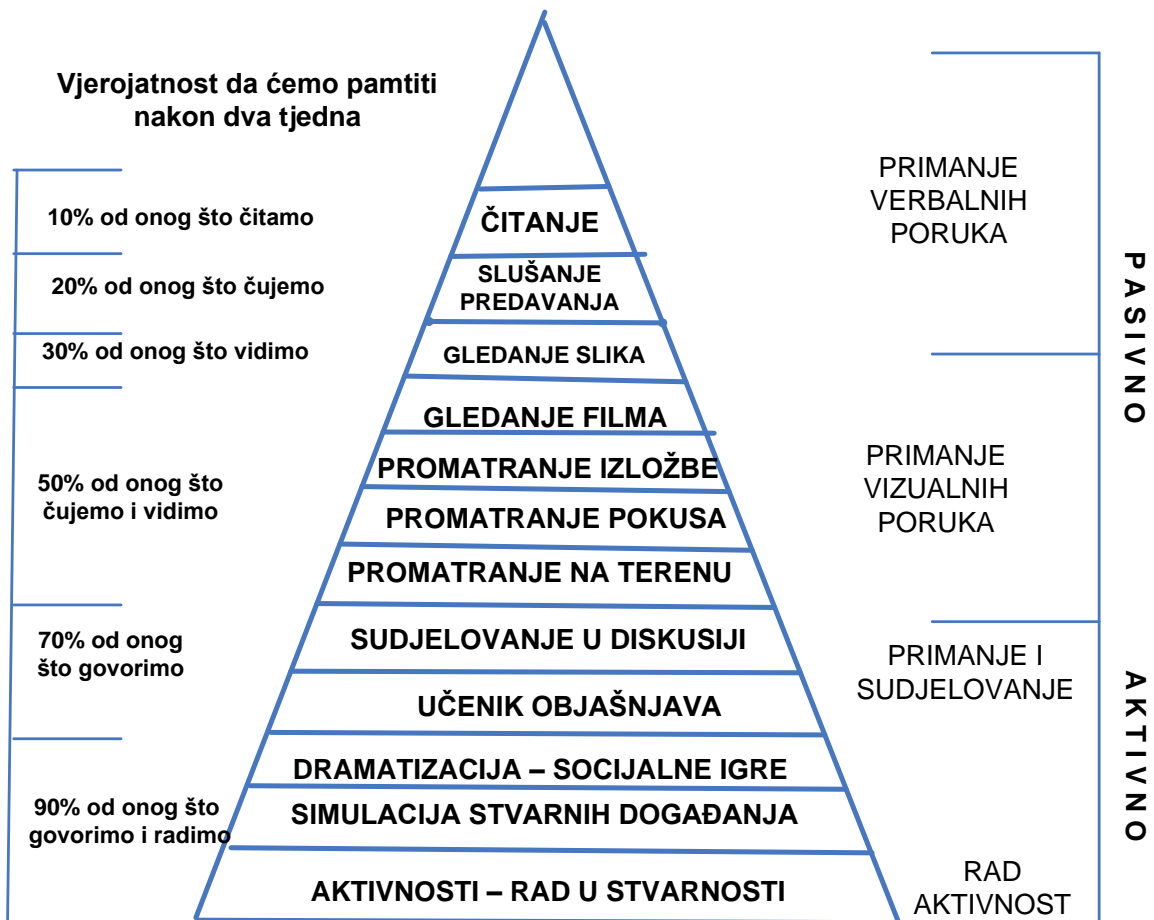
Polazište aktivnoga učenja uočljivo je početkom 20. stoljeća u tadašnjim aktualnim pedagoškim filozofijama. Švicarski psiholog i epistemolog Jean Piaget (1896-1980) u svom se radu bavio pitanjima znanja te je istraživanjima pokušao otkriti način rasta znanja te razvoja logičkog razmišljanja (Sjøberg, 2007). Konstruktivizmom se bavio prije opće upotrebe ovog pojma u akademskoj zajednici te je svoju teoriju znanja utemeljio na biološkim zakonitostima čovjeka, odnosno na procesu adaptacije, koji se sastoji od asimilacije i akomodacije informacija. U svojim se ranijim istraživanjima bavio pitanjem razvitka dječje percepcije, odnosno konstrukcije vremena, prostora, logike, brojeva, pokreta i brzine te ostalih prirodnih fenomena. Piaget svoj rad nije usmjerio prema obrazovnom sustavu, međutim, tijekom 70-tih godina prošlog stoljeća, njegov je rad postao široko rasprostranjen u krugovima obrazovnih znanosti. Konstruktivizam usmjeren obrazovanju prisutan je u radu Lava Vigotskog (1896-1934). Dva su pravca konstruktivističke teorije: socijalni i radikalni. Socijalni konstruktivizam naglašava važnost stavljanja pojedinca u sociokulturni kontekst, odnosno obrazovanje za oblikovanje i promjene u društvu kroz interakciju s okolinom čime pojedinac stvara vezu s postojećim konceptima. Vigotski je jezik i kulturu isticao kao važne elemente kognitivnog razvoja budući da njihovo korištenje otvara mogućnost prevladavanja ograničenja vlastite percepcije nametanjem društveno definiranog značenja i smisla (Jukić, 2013). Radikalni konstruktivizam se tumači kroz individualnu konstrukciju stvarnosti koja se svodi na biološke i neurološke pretpostavke. U ovom je slučaju potrebno navesti autopoietični sustav i specifičnost strukture. Autopoietični sustav reagira na vanjske podražaje promjenom svog stanja, a kognitivni procesi nisu uvjetovani i ne mogu se predvidjeti na osnovu vanjskih uvjeta (Jukić, 2013). U didaktici, konstruktivizam učenje tumači kao samoaktivan i samostalan proces konstrukcije stvarnosti koji se odvija u interakciji s okolinom. Ovaj pristup učenju podrazumijeva naglasak na individualni i kognitivni razvoj djeteta, pri kojem su u središtu učenikovi interesi i potrebe. U ovakvoj se nastavi obrađuju svakodnevni, životu bliski problemi, potiče se kolektivno učenje, sudjelovanjem sa sadržajem, odnosno nastavnim angažmanom učenika te su i pogreške sastavni dio nastave (Jukić, 2013). Autori Brooks i Brooks (1993) u svojoj knjizi navode karakteristike tradicionalnog i konstruktivističkog obrazovanja kroz sljedeću tablicu (vidi tablicu br. 1):

Tablica br. 1:

TRADICIONALNA UČIONICA	KONSTRUKTIVISTIČKA UČIONICA
Kurikulumsko polazište je dio cjeline s naglaskom na temeljnim umijećima.	Kurikulumsko polazište je cjelina s naglaskom na najvažnije koncepte.
Nastava se striktno pridržava propisanog kurikuluma.	Nastava odstupa od propisanog kurikuluma ovisno o postavljenim pitanjima.
Nastavne se aktivnosti temelje na udžbenicima i priručnicima.	Nastavne se aktivnosti striktno temelje na primarne izvore znanja i manipulativna nastavna sredstva i pomagala.
Učenik je percipiran kao <i>tabula rasa</i> na koju učitelj prenosi informacije.	Učenik je percipiran kao mislilac te kao stvaratelj teorija o svijetu.
Učitelji se didaktički ponašaju te prenose znanja učenicima.	Učitelji prakticiraju interaktivnu nastavu te učenicima stvaraju stimulativnu sredinu za učenje i zaključivanje.
Učitelji inzistiraju na jednoznačno ispravnim odgovorima čime učenike ocjenjuje i procjenjuje.	Učitelj inzistira na učenikovom iznošenju mišljenja o aktualnoj temi kako bi shvatio učenikovu trenutnu koncepciju te način obrađuje sadržaj.
Ocjenjivanje učenika promatra se kao odvojeni dio nastave i gotovo uvijek se odrađuje testiranjem.	Ocjenjivanje učenika isprepletano je s procesom učenja i provodi se promatranjem učenikova rada.
Učenici najčešće samostalno izvršavaju zadatke.	Učenici uglavnom suradnički rade.

Američki je pedagog Edgar Dale u svom radu prepoznao važnost aktivnog učenja nasuprot pasivnom (1969). Stošcem iskustva, odnosno *The Cone of Experience*, pokazao je redosljed didaktičkih strategija i medija s obzirom na njihovu učinkovitost. Na dnu stošca nalaze se: objašnjavanje učenika, dramatizacija, simulacija stvarnih događaja i aktivni rad, a na vrhu se stošca nalaze aktivnosti poput čitanja, slušanja predavanja i gledanje slika. Procijenjeno je da će se informacije stečene aktivnim radom zapamtiti više od onih stečenim pasivnim oblikom rada te je postotak usvojenosti gradiva čak 90% (Matijević, 2006). Autor također navodi kako je u današnjim, tehnički dobro opremljenim suvremenim školama, čak i nakon ovakvih znanstvenih saznanja, dominantan frontalni pasivni oblik nastave. Učenici u srednjoškolskoj dobi posjeduju razvojne potrebe za kreativnosti, stvaranjem i izražavanjem

vlastitog mišljenja, što dodatno podržava osuvremenjivanje nastave, odnosno korištenje metoda aktivnog učenja u nastavi.

Slika br. 1: Stožac iskustva (prilagodio Bruce Hyland prema predlošku Edgara Dalea), Matijević (2006)

Hrvatska, ali i europska obrazovna politika prednost nad usvajanjem znanja daje usvajanju odgovarajućih kompetencija te je iskustveno učenje garancija postizanja tog cilja. Dale smatra da je nastavni sadržaj usvojen ukoliko ga učenik može argumentirano objasniti i ukoliko je u mogućnosti sudjelovati u razgovoru vezanom uz sadržaj. Jedna od poželjnih metoda rada je i simulacija stvarnih događaja te je Dale svrstava uz sama realna životna iskustva. Ovu se metodu rabi u slučaju proučavanja prirodnog događaja ili ukoliko je događanje u realnim uvjetima predugo, opasno ili preskupo te je učenje o pojavi u sigurnim i kontroliranim uvjetima. Dale također visok postotak pamćenja nastavnog sadržaja pripisuje razgovoru, diskusiji i drugim oblicima komunikacije koji potiču razvoj vještine timskog suradničkog rada (Matijević, 2006). U narednim će poglavljima biti više riječi o upotrebi suvremenih medija u svrhu proširivanja nastavnih metoda i osuvremenjivanja obrazovanja.

Mattes (2007) nastavne metode definira kao postupke kojima se nastavnik služi kako bi strukturirao tijek nastave i postigao ciljeve kojima teži. Metode je potrebno mijenjati i kombinirati kako bi svi učenici, sa različitim potrebama i afinitetima, bili jednako zastupljeni u nastavnom procesu. Individualni pristup u obrazovanju svoje uporište ima u teoriji višestrukih inteligencija Howarda Gardnera. Ova teorija sugerira postojanje složenog skupa sposobnosti izvan onoga što se mjeri tradicionalnim kvocijentom inteligencije unutar svakog čovjeka (Posavec, 2010). Gardner (2011) tvrdi da je inteligencija skup vještina koje pojedincu omogućavaju rješavanje problema ili poteškoća s kojima se susreće te stvara dobru podlogu za primanje novog znanja. Tijekom višegodišnjeg rada s djecom s teškoćama, koja su unatoč oštećenjima bila u mogućnosti razviti se na druge načine pomoću drugih inteligencija, sastavio je popis istih, a to su (Posavec, 2010):

1. lingvistička: učinkovito, bogato i izražajno korištenje riječi, efikasno manipuliranje jezikom, korištenje riječi za pamćenje podataka, korištenje riječi u svrhu rješavanja praktičnih problema
2. logičko-matematička: učinkovito i logičko korištenje brojeva, lako uočavanje logičkih struktura te uzročno-posljedičnih veza, sposobnost klasifikacije, generalizacije, kategorizacije te računanja
3. prostorna: snalaženje i opažanje u prostoru, osjećaj za boje, oblike i linije, sposobnost prostornog oblikovanja, mogućnost grafičkog prezentiranja ideja, sposobnost prostornog oblikovanja, formirana je i u slijepih osoba
4. tjelesno-kinetička: sposobnost služenja cijelim tijelom pri izražavanju, dobra koordinacija i ravnoteža, upotreba mentalnih sposobnosti pri koordinaciji tjelesnih pokreta, sposobnost korištenja ruku pri izradi predmeta
5. glazbena: sposobnost razlikovanja glazbe, osjećaj za glazbu, sastavljanje glazbenih tonova, osjećaj za ritam i dinamiku
6. interpersonalna: uočavanje osjećaja drugih ljudi, razlikovanje raspoloženja, prepoznavanje neverbalnih znakova te sposobnost izražavanja istima
7. intrapersonalna: mogućnost djelovanja s obzirom na poznavanje samog sebe, svijest o vlastitim namjerama, raspoloženjima, temperamentu te motivima, razvijeno samopoštovanje i samorazumijevanje
8. prirodna: osjećaj povezanosti s prirodom, razmišljanje u skladu s okolišem.

Inteligencije rijetko djeluju samostalno te se koriste istovremeno i međusobno nadopunjuju (Posavec, 2010). Gardner (2011) smatra kako je moguće identificirati intelektualni

profil pojedinca u ranoj dobi te s tim saznanjima poduzimati odgovarajuće i primjerene obrazovne korake. Psihijatar Carl Jung (1875-1961) je u svom radu o tipologiji ličnosti naveo četiri tipa: analitički tip, zdravorazumski tip, dinamički tip te kreativni (imaginativni) tip (Čudina-Obradović, Brajković, 2009) što dodatno potvrđuje postojeću potrebu za drukčijim promišljanjima o učenicima u nastavnom procesu.

Kako bi se zadovoljile potrebe različitih učenika u nastavnome procesu, potrebno je upoznati sve mogućnosti stilova učenja (Posavec, 2010 prema Bognar, 2005):

DJECA KOJIMA JE NAGLAŠENA:	NAČIN RAZMIŠLJANJA	VOLE	TREBAJU
LINGVISTIČKA INTELIGENCIJA	riječima	pisanje, čitanje, igre riječima, ...	knjige, pribor za pisanje, razgovore, debate, diskusije, ...
LOGIČKO-MATEMATIČKA INTELIGENCIJA	logičko razmišljanje	rješavanje logičkih zagonetki, ispitivanje, zadaci izračunavanja	istražne materijale o znanosti, izlete u planetarij, muzej znanosti, ...
PROSTORNA INTELIGENCIJA	u prizorima i slikama	crtati, skicirati, oblikovati, vizualizirati, ...	pribor za modeliranje, slikanje, video filmove, posjete muzejima, galerijama, ...
TJELESNO-KINESTETIČKA INTELIGENCIJA	kroz somatske pokrete	kretanje, plesanje, trčanje, i ostale fizičke aktivnosti.	dramska igra, igranje uloga, sportovi, pokret, ...

GLAZBENA INTELIGENCIJA	kroz ritam i melodije	slušanje, pjevanje, mrmljanje, ...	glazbene igre, pjevanje, posjete koncertima, ...
INTERPERSONALNA INTELIGENCIJA	ideje dobivaju od drugih ljudi	organizirati, voditi, manipulirati, družiti se, posredovati, ...	grupne igre, prijatelje, društvena događanja, ...
INTRAPERSONALNA INTELIGENCIJA	duboko u sebi	sanjariti, postavljati ciljeve, planirati, tišinu, posredovati, ...	vrijeme nasamo, tajna mjesta, projekte prilagođene svom tempu, ...
PRIRODNA INTELIGENCIJA	u skladu s okolišem	aktivnosti u prirodi	vanjske prostore
EGZISTENCIJALISTIČKA INTELIGENCIJA	<i>o smislu života</i>	meditacija, proučavanje vjera, kultura, ...	literatura o filozofiji, religiji, kulturi, ...

Peko i Sablić (2006) navode kako je važno poticati učenikovu svijest o njegovoj dominantnoj inteligenciji što će rezultirati boljim ostvarenjem odgojno-obrazovnih ciljeva. Aktivnosti učenika ne pridonose samo boljoj kvaliteti znanja, koje će učenik steći, već postoje i mnogobrojne prilagodbe funkcija koje se mogu ostvariti tim pristupom, kao na primjer bolja povezanost razreda (Peko, Sablić, 2006). Posavec (2010) tvrdi da primjena, uočavanje i uvažavanje individualnih intelektualnih predispozicija učenika omogućava učenikovu samostalnu sposobnost uočavanja svojih mogućnosti, snažan napredak u mišljenju, rješavanju problema i pamćenju, razvijanje samopouzdanja i pozitivne slike o sebi te rad i cjeloživotno učenje. Gazibara (2018) tvrdi kako je učeniku potrebno osigurati sigurnu, podržavajuću te izazovnu okolinu koja mu dozvoljava odgovornost za učenje kao i vrijeme potrebno za repetitivnu praksu kako bi se razvila ekspertnost. Okolina podrazumijeva razredno okružje,

razredne klimu, odnosno socijalne i emocionalne odnosi. Cilj je suvremene nastave, odnosno nastave temeljene na modelu aktivnog učenja, napustiti frontalni način rada i uređenje učionica koje otežavaju aktivno učenje i suradnju učenika te ih prilagoditi individualnom i socijalnom smislu (Gazibara, 2018).

Sve navedene teorije idu u prilog primjeni aktivnog učenja u nastavi te je nova pedagoška politika Nacionalnog okvirnog kurikulumu poučavanje usmjerila na razvoj učenikovih kompetencija i postavljanje učenika u suradnički i partnerski odnos s nastavnikom (Škojo, 2016). U ovakvom je procesu uloga nastavnika naznačavanje važnih sadržaja i veza između pojedinih dijelova nastavnog sadržaja, upozoravanje na temeljne podatke i naglašavanje važnih ideja što učenicima omogućuje razmišljanje o povezivanju novih znanja, svom učenju kao i primjenu novih sadržaja s prethodnim u grupnom i individualnom radu (Gazibara, 2018 prema Strugar, 1993). Prema Mlinarević (2002) zadaća je učitelja osmisлити nastavne aktivnosti kojima će postići motiviranost svih učenika uključenih u nastavni proces te postizanje pedagoških ciljeva. Preduvjeti uspješnog poučavanja i nastave su: želja učitelja da uvažava svakog učenika te potiče njegov rast i razvoj u skladu s njegovim sposobnostima, poticanje pozitivne klime i ozračja u školi, razrednom odjeljenju te zbornici, težnja za ostvarenjem jasnih i važnih ciljeva te organizacija nastavnog procesa prema suvremenim spoznajama nastavničke struke (Mlinarević, 2002). Osim toga, nastavnike treba krasiti širok raspon nastavnih umijeća, ljudske kvalitete, strpljivosti u radu i empatije te želje za ostvarivanjem pozitivnog dijaloga s učenicima kojima bi različite aktivnosti istraživanja, eksperimentiranja, samostalnog otkrivanja i kreativnosti trebale biti omogućene (Šustek, 2016 prema Tankersley, Brajković, Handžar, Rimkiene, Sabaliauskiene, Trikić i Vonta (2012).

4.2. INTEGRIRANO POUČAVANJE

Integrirano poučavanje, odnosno integrirana nastava, planiranje je i organiziranje poučavanja u kojemu se međusobno povezuju različite discipline, područja i predmeti, s ciljem postizanja dubokog razumijevanja određenog sadržaja i istodobnoga ovladavanja vještinama čitačke, matematičke, prirodoslovne, računalne i umjetničke pismenosti, kao i vještinama kritičkog i kreativnog mišljenja (Čudina-Obradović, Brajković, 2009). Integrirano poučavanje usmjereno je prema procesu i djelovanju, kao i prema ishodima učenja (Buljubašić-Kuzmanović, 2014), odnosno prema aktivnostima kao metodičkom načelu nastave u čijem provođenju učenik i nastavnik zajednički pokušavaju nešto učiniti, prakticirati i raditi. U

ovakvom se obliku nastave svakoj temi pristupa na različite načine, odnosno iz perspektive drugih disciplina, čime se razvijaju učenikove kompetencije, kao i sposobnost njegovog samostalnog odgovora na vlastita pitanja. Integrativno učenje je istinsko učenje u kojem učenici dobivaju mogućnost preuzimanja inicijative u učenju, dok njihova kreativnost, radoznalost i eksperimentiranje nadmašuju zacrtane predviđene sadržaje i planove tradicionalne nastave (Buljubašić-Kuzmanović, 2014 prema Terhart, 2001).

Čudina Obradović i Brajković (2009) navode sljedeća glavna obilježja integriranog poučavanja: sadržaj učenja odnosi se na stvarne pojave i pojmove iz života i svijeta koji okružuje učenike; važna znanja i činjenice organiziraju se u cjelinu koja objašnjava proučavanu pojavu bez obzira na područje; sadržaj učenja i stvarni svijet povezuju se pomoću primjene naučenog i putem rješavanja problema u stvarnosti; mijenjanje uloge učitelja i učenika; provjera je znanja autentična, naglasak na razumijevanju koje proizlazi iz uočavanja osnovnih i najvažnijih pojmova i poticanje na intenzivno proučavanje najvažnijih pojmova. Integrirano se poučavanje može provesti korelacijom, tematskim poučavanjem i projektom. Integrativni i interdisciplinarni su pristupi obrazovanju nužni kako bi se učenici razvili u originalne mislitelje koji o stvarima mogu razmišljati holistički, na zaokružen i cjelovit način te, pri susretu s problemima ili pitanjima, upotrijebiti znanja i ideje iz različitih disciplina (Buljubašić-Kuzmanović (2007) prema Dryden, Vos, 2001).

Korelacija, međupredmetno i predmetno povezivanje pojam je koji znači suodnos, međuzavisnost, uzajamnu zavisnost (Šulentić-Begić, Begić, 2013). Pod pojmom integracija se najčešće podrazumijeva metodički scenarij temeljen na međudjelovanju nastavnih područja u kojem se, uz tematske sadržaje nastavnog područja, ostvaruju isti ili slični tematski sadržaji drugih područja (Skupnjak, 2009). Autorica također navodi kako je posebnost takvog oblika poučavanja organizacija aktivnosti učenika kroz nastavne procese različitog trajanja, čime se odstupa od predmetno-satnog sustava te da ovisi o sposobnostima učenika i njihovim interesima, nastavničkoj sposobnosti organizacije i usmjeravanja učenika, nastavnoj građi te prostorno-didaktičkim uvjetima.

Nacionalni okvirni kurikulum sadrži prijedloge unutarpredmetnog te međupredmetnog povezivanja sadržaja nastave Glazbene umjetnosti s drugim predmetnim područjima na horizontalnoj i vertikalnoj razini te potiče redovitu i trajnu suradnju nastavnika u ostvarenju takve nastave. Horizontalna korelacija je definirana kao povezivanje nastavnog sadržaja unutar jednog predmeta ili među predmetima koji se provode u istom razredu, odnosno s učenicima iste dobi dok je vertikalna korelacija definirana kao povezivanje unutar jednog predmeta ili

među predmetima među razredima, odnosno s učenicima različite dobi (Jović, 2019 prema Šimunović, 2006). Navedeno je kako je predmet Glazbena umjetnost interdisciplinaran, odnosno da je čvrsto povezan s ostalim poljima umjetničkoga područja te su moguće i brojne korelacije s ostalim predmetnim područjima (*Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj* (2019)). U dokumentu je navedeno kako bi učenik trebao pristupati umjetnosti interdisciplinarno, analizirajući i uspoređujući sredstva, simbole, tehnike i postupke umjetničkog izraza u glazbi i ostalim umjetnostima te da je taj ishod moguće ostvariti integrativno s jezičnim i likovnim predmetnim područjima. Kako bi se ovakav obrazovni ishod ostvario navedeni su sljedeći primjeri povezivanja predmeta Glazbene umjetnosti s ostalim umjetničkim disciplinama (*Nacionalni okvirni kurikulum*):

1. uspoređivanje sastavnica različitih umjetničkih izraza određenih razdoblja
2. barokno slikarstvo i glazba, forma i oblik umjetnosti klasicizma, narodna umjetnost i romantizam, suvremeni ples i suvremena glazba
3. arhitektonska usporedba/uloga: grčko kazalište i današnje kazalište, srednji vijek – arhitektura: romanika i gotika (usporedba), renesansa – arhitektura, slikarstvo, kiparstvo; barok: arhitektura, slikarstvo, ...
4. povezanost slikarskih, skladateljskih, plesnih i književnih tehnika i postupaka,
5. opera kao multimedijaska umjetnost, razvoj mjuzikla u filmskoj umjetnosti.

Isto tako, navedeni su i primjeri povezivanja predmeta Glazbene umjetnosti s ostalim predmetnim područjima uz uključivanje i međupredmetnih tema kurikuluma (Slika 5):

1. osobni i socijalni razvoj: razvijanje osjećaja samovrednovanja i vrednovanja drugih, rad na samopouzdanju i samopoštovanju, primjenjivanje suradničkog učenja uzajamne komunikacije, učenje odgovornosti, prihvaćanje različitosti i različitih uloga te učenje i razvijanje argumentiranog iznošenja vlastitog mišljenja
2. zdravlje: međupredmetnim povezivanjem s tjelesno-zdravstvenim područjem učenici razvijaju svoje tjelesno, mentalno i emocionalno zdravlje, njeguju zdrav način života te glazbu povezuju s pokretom i plesom
3. zaštita okoliša: međupredmetnim povezivanjem s prirodoslovnim područjima učenici uče o odnosu čovjeka, umjetnosti, kulture i prirode, uče o povezanosti estetike i ekologije, razvijaju svijest o potrebi očuvanja kulturnog i umjetničkog nasljeđa te uspostavljaju višestruke i raznolike odnose između prirodnih, društvenih, gospodarskih i kulturnih dimenzija okoliša

4. učiti kako učiti: međupredmetnim povezivanjem i kvalitetnom organizacijom učenici se uče vještini samostalnog učenja te upotrebi različitih izvora, upravljanju procesom stjecanja vještina i umijeća, problemskom i projektnom učenju te razvijaju vlastite strategije doživljavanja i vrednovanja glazbe
5. poduzetništvo: prakticiranjem međupredmetnog povezivanja te kvalitetnom organizacijom učenici će razviti svoju kreativnost, inovativnost i organizacijske vještine te će biti u mogućnosti uočiti vlastite potencijale i sposobnosti
6. uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije: međupredmetnim povezivanjem s tehničko-informatičkom grupom predmeta učenici će istražiti glazbu informacijsko-komunikacijskom tehnologijom, iskusiti tehničko stvaralaštvo, biti će u mogućnosti stvoriti i prikazati vlastite ideje, raditi na obradi zvuka, uvidjeti odnos glazbe i broja, organizaciju glazbenoga djela te odnose i proporcije u glazbi
7. građanski odgoj i obrazovanje: predmetna područja društveno-humanističkog područja razvijaju osjećaj suodnosa pojedinca, grupe, kulture i društva, glazbu stavljaju u povijesni, društveni, religiozni, ideološki te politički kontekst, stvara osobni, kulturni, nacionalni i globalni identitet, uče o ljudskim pravima te suzbijaju diskriminaciju, razvijaju osjećaj za prepoznavanje društvenih i kulturnih vrijednosti, razvijaju kritičko prosuđivanje društveno-kulturnih pojava te empatiju, solidarnost i integritet.

Slika 4: Povezanost GK/GU s drugim predmetima i međupredmetnim temama (MZO, 2019).

Tematsko je poučavanje oblik poučavanja u kojem se samostalno i aktivno učenje organizira oko jedne središnje teme te se o nekom problemu, pojmu ili pojavi uči interdisciplinarno, s više aspekata (Čudina-Obradović, Brajković, 2009). Ovakav oblik poučavanja učenicima omogućava usvajanje činjenica, razumijevanje i generalizaciju pojmova primjenjujući aktivno i samostalno i suradničko proučavanje neke teme. Ono potiče učenike na korištenje vlastite kreativnosti, mašte i zanimanja kako bi oblikovali sadržaje i oblike učenja, čime ih se stavlja u aktivnu ulogu u procesu nastave (Buljubašić-Kuzmanović, 2007). Tematsko se poučavanje može organizirati na tri različite razine: mehanička integracija, sadržajna integracija i pojmovna integracija. Sadržajna integracija podrazumijeva izvođenje nastave oko jasno definirane središnje teme, u pojmovnoj je integraciji središnja tema predstavljena na način koji omogućuje dublje istraživanje pojma te će taj proces dovesti do dubokog razumijevanja stečenih znanja (Čudina-Obradović, Brajković, 2009). Mehanička je integracija navedena kao pogrešan pristup tematskom učenju pošto podrazumijeva primjenu zajedničkog motiva bez

uspostavljanja veze između pojmova te je neprimjenjiva na svakodnevicu što je odmiče od temeljnih karakteristika suvremene nastave.

4.3. PROJEKTNO UČENJE

Peko i Sablić (2006) projektnu nastavu definiraju kao svrhovit i organiziran proces učenja i poučavanja u kojemu učenici u skupinama ili samostalno, prema pomno planiranom projektu, istražujući dolaze do novih spoznaja. Projektna nastava je poželjan način aktivnog učenja, odnosno provođenja suvremene nastave budući da podrazumijeva konstruktivistički usmjeren istraživački način učenja (Škojo, 2016). Ovakav oblik poučavanja proizašao je iz želje za organiziranjem zanimljivijeg, svestranijeg i učinkovitijeg školskog učenja (Matijević, 2008). Mattes (2007) navodi kako tržište rada uvjetuje razvijenu sposobnost timskog rada te da se ista najbolje može razviti vježbom, što je validan razlog za ostvarivanje projektne nastave u školama. Ovakav oblik nastave ima pozitivne efekte na razumijevanje sadržaja učenja, razvoj vještina za kritičko razmišljanje i rješavanje problema u suradničkom radu te doprinosi povećanoj učeničkoj motivaciji i aktivnosti za učenje (Visković, 2016 prema Krajcik i sur., 1998; Toolin, 2004; Wilhelm i sur., 2008). Matijević (2008) navodi kako učenici od samog početka školovanja stječu iskustva sudjelovanjem u različitim individualnim, suradničkim, razrednim i školskim projektima, što se odražava i u socijalnoj interakciji i statusu učenika jer pomno raspoređivanje učenika u skupine smanjuje mogućnost izolacije pojedinaca unutar razreda (Peko i Sablić, 2006). Isto tako, projektna nastava potiče sposobnosti koje su kod učenika izraženije, što svakom učeniku daje mogućnost izraza i uspjeha. Projektna nastava treba u barem jednom segmentu biti povezana s planom i programom, a potom se ostali korelirajući predmeti nadovezuju svojim sadržajem (Šulentić Begić i Begić, 2013).

Maleš (1996) navodi sljedeće primarne ciljeve projektne nastave: učiti i djelovati autonomno; prepoznavati i razvijati osobne sposobnosti i potrebe; razvijati spremnost na djelovanje i prihvaćanje odgovornosti; prepoznavati i strukturirati probleme te razvijati strategije za njihovo rješavanje; razvijati sposobnosti za komunikaciju i suradnju te za prevladavanje konflikata te utjecati na uspostavljanje organizacijskih veza. Glavne su faze rada na projektu: izbor teme, određivanje pojedinačnih interesa i planiranje, razdoblje pripreme projekta, odvijanje projekta, prezentacija projekta te projektne *feedback*.

Kriteriji izbora projektne nastave su (Matijević, 2008 prema Kock i Ott, 1989, str. 417):

1. zadovoljavanje potreba, odnosno odabranu temu projekta prilagoditi interesima i potrebama učenika
2. uvjetovanost situacijom: projekt se mora odnositi na stvarnu i iskustvenu situaciju
3. međuzavisnost: projektna tema treba biti obrađena s različitih strana i disciplina
4. samoorganiziranost procesa učenja i poučavanja
5. usmjerenost proizvodu: projekt je usmjeren nekoj vrsti izvedbe
6. kolektivno ostvarenje: svi članovi projekta dijele odgovornost za uspješnost rezultata projekta
7. društveni značaj: projekt ne treba sam sebi biti svrha, već nečemu treba služiti.

Nastavnik unutar projektnog poučavanja preuzima ulogu mentora te se njegova uloga smanjuje što je dob učenika veća te su aktivnosti i planiranje provedbe projekta prepuštene učenicima (Peko, Sablić, 2006). Prilikom provedbe projekta, sudionicima sljedeće osobine ličnosti dolaze do izražaja (Matijević, 2008): spremnost na suradničke aktivnosti, razumijevanje za osobine suradnika te tolerancija za razlike među članovima. Učenjem ovakvom metodom poučavanja učenici preuzimaju visoku razinu inicijative što omogućuje visok stupanj motivacije te im omogućuje visoku razinu aktivnosti u nastavnome procesu, kao i proširenje životnih iskustava.

Školski se projekti klasificiraju prema: broju sudionika, području razvoja (kognitivni, afektivni i motorički), ustanovi ili tijelu, ciljevima, nastavnim predmetima, trajanju te povezanosti projekata s nastavom ili školom (Matijević, 2008). Autor isto tako navodi kako je izuzetno važno u timskim projektima dobro odrediti i definirati uloge svakog člana kako bi svaki sudionik uvidio da se bez njegova osobnog angažmana i izvršavanja dogovorenog zadatka neće uspješno ostvariti planirani projekt.

Važan dio projekta jest predstavljanje njegovih rezultata kako ne bi ostao hermetično iskustvo sudionika i nedostupno drugima (Matijević, 2008) te je stoga ono omogućeno na sljedeće načine:

1. projektnim satom/danom/tjednom
2. foto albumom ili video-prikazom
3. zidnim novinama
4. internetskim mrežnim prikazom
5. školskom priredbom
6. knjigom projektnih školskih događanja, te mnogim drugima.

Mattes (2007) navodi kako je faza prezentacije važan dio projekta jer učenici pri izlaganju rezultata poučavaju druge učenike što je ujedno i jedan od najučinkovitijih oblika učenja u kojem mozak trajno pohranjuje podatke i umrežuje ih za učinkovito učenje.

Projektne je nastave moguće realizirati unutar predmeta Glazbene umjetnosti u čijoj realizaciji mogu poslužiti razna suvremena nastavna pomagala, primjerice informacijsko-komunikacijska tehnologija, publikacije i radovi kojima mogu unutarpredmetno ili međupredmetno povezati nastavne pojmove te proširi svoja znanja i iskustva.

4.4. ULOGA INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE

Informacijsko-komunikacijska tehnologija zbirni je pojam pod koji spadaju nove tehnologije namijenjene komuniciranju, učenju, stjecanju znanja, dobivanju i razmjeni podataka, igri i raznodni pomoću kojih je moguće rukovati informacijama te komunicirati (Pavičić, 2017 prema Čelebić i Rendulić, 2011). Upotreba IKT-a važan je element suvremene nastave te medijima u nastavi i učenju ne pripada samo funkcija posrednika, već i uloga temeljne sastavnice bez koje je proces nastave i učenja ponekad neostvariv (Duraković; Vidulin-Orbanić, 2012). Nacionalni okvirni kurikulum (2019) navodi da uključivanje IKT-a pridonosi razvoju pozitivnog odnosa prema učenju, unaprjeđenju načina na koji učenici prikazuju svoj rad te njihovim pristupima rješavanju problema i istraživanju pri čemu se doprinosi razumijevanju temeljnih koncepata u području tehnike i informatike. Društveni mediji nastavnicima pomažu u stvaranju interaktivnog iskustva učenja nadopunjujući nastavu u učionici dijeljenjem neograničenog broja internetskih izvora iz kojih učenici mogu učiti te o tome i razgovarati, što učenika stavlja u aktivnu ulogu u nastavnome procesu (Begić i Šulentić-Begić, 2019 prema Albert, 2015)

Kao odgojno obrazovne ciljeve međupredmetne teme vezane uz upotrebu IKT, Nacionalni okvirni kurikulum (2019) navodi da će učenici:

1. biti osposobljeni za prepoznavanje i izbor informacija potrebnih za određene situacije te vrjednovati odgovarajuće izvore informacija
2. biti osposobljeni prikazati informacije na jasan, logičan, sažet i precizan način, razložno i učinkovito rabiti informacijsku i komunikacijsku tehnologiju za: traženje i prikupljanje podataka te njihovu pohranu, pretraživanje, obradbu i organizaciju; analizu i sintezu strukturiranih informacija; istraživanje, modeliranje i simuliranje

različitih procesa i pojava u prirodi i društvu; rješavanje problema u različitim situacijama; stvaranje i prikazivanje vlastitih ideja i materijala; učinkovito samostalno učenje služeći se računalom kao medijem; komunikaciju i suradnju s drugima

3. razviti svijest o primjeni IKT u društvu i posljedicama istog
4. razviti kritičan i misaon stav vezano uz valjanost i pouzdanost dostupnih informacija te o pravnim i etičkim načelima interaktivnog korištenja tehnologija informacijskog duha.

Obrazovanje je važan sektor svake moderne države te je potrebno ulagati u kvalitetu i učinkovitost istoga kako bi mladi ljudi bili pripremljeni za svoju ulogu u suvremenom društvu, zbog čega je interes za implementacijom IKT-a u obrazovanje sve veći. Ciljevi primjene IKT-a u obrazovanju su (Kažimir, 2021 prema Meenakshi, 2013):

1. poticanje cjeloživotnog učenja/obrazovanja
2. povećanje raznolikosti obrazovnih usluga i metoda
3. promoviranje jednakih mogućnosti za obrazovanje
4. razvijanje sustava prikupljanja i širenja informacija
5. razvijanje tehnološke pismenosti svih građana, posebno učenika
6. razvijanje obrazovanja na daljinu s nacionalnim sadržajima
7. promicanje kulture učenja u školi.

U obrazovnom su procesu prisutne četiri vrste nastave u koje je uključena upotreba računala ovisno o intenzitetu (Pavičić, 2017 prema Afrić, 2014):

1. klasična nastava u kojoj se samo nastavnik koristi računalom
2. nastava uz pomoć IKT najčešće u računalnim učionicama gdje nastavnik uz pomoć elektroničke ploče i računalnih ekrana održava nastavu, pomoću računala obavlja ispite, zadaje zadatke učenicima, nadgleda te pomaže u njihovu izvršenju
3. hibridna nastava koja se dijelom odvija u pravoj, a dijelom u virtualnoj učionici
4. *online* obrazovanje, odnosno obrazovanje putem elektroničke tehnologije, računalnih i telekomunikacijskih mreža, računala, ...

Suvremena nastava učenicima mora osigurati razvijanje kompetencija u spektru informacijske pismenosti budući da tradicionalna pismenost u suvremenom dobu više nije dostatna. Svaka nova generacija učenika posjeduje iznimne vještine korištenja tehnologije te je, kako bi se ispravno reagiralo na njihove potrebe i navike, potrebno upoznavati učenike i

pronaći najbolji način povezivanja s njima kako bi im se približio nastavni sadržaj (Pavičić, 2017).

Informacijsko-komunikacijska tehnologija u nastavi obuhvaća: e-Dnevnik (aplikacija za vođenje *online* razrednih knjiga); e-Maticu (centralizirani sustav Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, *online* varijanta postojeće papirnatih Matične knjige koja sadrži sve podatke o učenicima i djelatnicima osnovnih i srednjih škola u RH); sustavi za upravljanje učenjem (eng. *Learning management system*, web-aplikacije koje omogućavaju planiranje, provođenje i vrednovanje procesa učenja, u Hrvatskoj je popularan CARNetov sustav baziran na Moodle LMS-u, *Loomen*); digitalne obrazovne sadržaje (u ovu kategoriju spadaju prezentacije te tekstualni ili HTML dokumenti, e-knjige, interaktivne web stranice, PDF datoteke, fotografije, crteži, edukativne igre, video materijali, ...); repozitorije obrazovnih sadržaja (pohrana, opisivanje, kategorizacija i pretraživanje obrazovnih sadržaja koje je često organizirano u formi sustava za upravljanje dokumentima ili u obliku web-foruma ili portala koji omogućava objavu i razmjenu dokumenata) te pametne ploče („bijela ploča“ povezana sa računalom i projektorom na kojoj se slika sa računala pomoću projektora projicira na ploču, a ovisno o modelu i izvedbi ploče, korisnik je u mogućnosti dodiranjem prsta upravljati projiciranim sadržajem) (Pović, Veleglavac, Čarapina, Jaguš, Botički, 2015). Jedan od glavnih ciljeva implementacije IKT-a u obrazovanje je unapređenje nastavnog procesa kao i poboljšanje kvalitete obrazovanja (Kažimir, 2021). Isto tako, korištenje multimedijских sadržaja koji kombiniraju vizualno i auditivno pozitivno utječe na motiviranost učenika za rad. IKT omogućuje i učenje na daljinu, odnosno širi granice nastavnog procesa van fizičke učionice te ono nije ograničeno na korištenje tiskanih materijala.

Upotreba informacijsko-komunikacijske tehnologije u nastavi glazbe bit će jako važna zbog sve većeg značaja novih tehnologija u osnaživanju i revolucionariziranju glazbene prakse, potrebe za provjerom i rekonstrukcijom postojećih kurikulumskih ciljeva te mogućnosti korelacije umjetničkog obrazovanja u digitalnome području (Šimunović, 2013 prema Savage, 2005b).

Primjena IKT-a u nastavi Glazbene umjetnosti može se ostvariti upotrebom aplikacija za učenje sviranja glazbala, koje sadrže videomaterijale koji nude harmonijsku pratnju. Isto tako, u nastavi se mogu koristiti aplikacije za skladanje i povezivanje zvuka sa slikom, primjerice *MidiPads* (program za skladanje glazbe), *Audacity* (program za snimanje i uređivanje glazbenih snimaka), *HomeStudio* (program uz pomoć kojeg se snimaju izvedbe uživo pojedinih glazbala, vokala ili drugih izvora zvuka, nudi i audio uređivanje, te se može

koristiti i uz MIDI instrumente), *Cool Edit* (program za uređivanje skladbi), *Music Ace* (program koji sadrži 36 nastavnih jedinica iz teorije glazbe i *Doodle Pad* program za skladanje i snimanje glazbe), *Sound2Picture* (multimedijalni program koji poučava o filmskoj glazbi, sadrži slobodnog video i audiomaterijala, kao i upute za korištenje), ... IKT se može koristiti u svrhu poučavanja i učenja upotrebom multimedijalnih materijala, odnosno programima, internetskim stranicama te interaktivnim reflektivnim glazbenim sustavima, kao primjerice *Continuator* (omogućava interaktivno učenje i reprodukciju glazbe na način da se na glazbeno pitanje odgovara glazbenim odgovorom, *Body beats*: sustav usmjeren na prepoznavanje, oponašanje i stvaranje obrazaca uz pomoć aktivnosti cijelog tijela, *SMALab* (sustav koji radi po *embodied learning* principu, odnosno učenjem uz pomoć interaktivnog odnosa između čovjeka i računala), *BeSound* (aplikacija koja pomaže kod skladanja uz istraživanje ritma, melodije i harmonije, igrajući se s objektima ili likovima koristeći pokrete cijelog tijela te još mnoge druge) (Šimunović, 2013).

YouTube je internetska stranica za dijeljenje video sadržaja koja svojim korisnicima omogućava učitavanje vlastitog video sadržaja, pregledavanje i dijeljenje video sadržaja na drugim internetskim mjestima (Pavičić, 2017 prema Duffy, 2008). Ova je platforma često zastupljena u nastavi jer koristi poboljšanju iskustva učenja kroz uključivanje videa u svakodnevnu nastavu ili prikaz projekata učenika (Pavičić, 2017 prema Jones i Cuthrell, 2011). Također korisna u nastavi Glazbene umjetnosti budući da sadrži širok raspon sadržaja te je na ovoj platformi jednostavno i besplatno potražiti primjere odličnih izvedbi djela o kojima učenici na nastavi uče, edukativne sadržaje o glazbi, dokumentarce, instrukcije te brojne druge sadržaje. *YouTube* stranicu potrebno je pažljivo i strateški koristiti, odnosno nastavnici moraju kritički preispitati internetski materijal i je li ono što preuzimaju vjerodostojno budući da je stranica prepuna sadržaja koji objaviti može bilo tko (Pavičić, 2010 prema Harris 2010 prema Jones i Cuthrell, 2011).

4.5. DRUŠTVENI MEDIJI U UČENJU I POUČAVANJU

Korištenje društvenih medija u nastavi nudi kvalitetne alate za učenje i komunikaciju s učenicima i roditeljima učenika pomoću aplikacija, primjerice: *TeacherTube*, *Shutterly*, *Picasso* i drugih. Ovim je aplikacijama moguće dijeljenje videozapisa izvedbi, fotografija te obrazovnih videozapisa, koje nastavnici mogu koristiti kao sadržaj nastave (Begić, Šulentić-

Begić, 2019 prema Tako, Criswell, 2012). Isto tako, aktualne je društvene mreže, koje se koriste i u neobrazovne svrhe, moguće koristiti u nastavi. Primjerice, uz pomoć *Twittera* nastavnik može razgovarati s drugim nastavnicima, dobiti nove ideje i dijeliti ih s drugim nastavnicima, komunicirati s učenicima i roditeljima o domaćim zadaćama, terenskim putovanjima te dijeliti ono što se događa u učionici, dobiti povratne informacije od učenika, prezentirati svoju učionicu, tražiti od učenika da ukratko prokomentiraju što su naučili, povezati svoje učenike s drugim učenicima širom zemlje i svijeta te zadati domaću zadaću koju će učenici umreženo riješiti (Begić, Šulentić-Begić, 2019 prema Lynch, 2017). Autori također navode i mogućnosti upotrebe društvene mreže *Facebook* u nastavnom procesu pri čemu nastavnik može stvoriti *Facebook* grupu za svoj razred, dokumentirati i podijeliti slike iz nastave te sadržaje koje učenici trebaju pratiti tijekom cijele nastavne godine, upotrijebiti alat *Facebook Live* pomoću kojeg je moguće snimati te dijeliti videozapise zahtjevnijih sadržaja kako bi ih učenici mogli gledati i učiti nakon škole, naučiti učenike kako ispravno komentirati i dijeliti internetski sadržaj, anketirati učenike, objaviti događaje te uspostaviti veze s drugim nastavnicima i učenicima širom svijeta.

Odgovno-obrazovni sustav morao je hitno reagirati na uvjete zahtjevne situacije pandemije prelaskom na nastavu na daljinu te je upotreba informacijsko-komunikacijske tehnologije postala imperativ svih sudionika odgovo-obrazovnog procesa. Nastava na daljinu omogućila je fleksibilnost rada u vlastitom ritmu i vremenu, izbjegavanje putovanja, razvijanje osobne odgovornosti za učenje, razvijanje vještina obrade dostupnih informacija, snimanje i ponovno gledanje predavanja, sigurnost od bolesti te financijsku isplativost (Čubrić, 2021). Aplikacije kao *Google Hangouts* ili *Skype* omogućuju video susrete (Begić, Šulentić-Begić, 2019) te platforme dostupne putem [AAI@Edu.Hr](#)¹: *Moodle*, *Microsoft Teams*, *Microsoft Yammer*, *Google Classroom* i *Emodo* (Akcijski plan za provedbu nastave na daljinu za školsku godinu 2020./2021.)

4.6. IZMJESTENA NASTAVA

Suvremena škola cijelu svoju društveno-pedagošku konstrukciju postavlja i usmjerava angažiranosti, odnosno ostvarivanju punog razvitka mladog čovjeka, podržavanju svih njegovih

¹ Sustav [AAI@Edu.Hr](#) je autentikacijska i autorizacijska infrastruktura sustava znanosti i visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Svaka ustanova iz sustava Ministarstva znanosti i obrazovanja koja je uključena u sustav [AAI@Edu.Hr](#) ima vlastitu bazu u kojoj su pohranjeni elektronički identiteti korisnika iz te ustanove.

osobina i posebnosti te stvaranju mogućnosti socijalizacije učenika (Šiljković, Rajić, Bertić, 2007 prema Puževski, 2002).

Dio didaktike koji se bavi prostorom u kojem se izvodi odgojno-obrazovni proces naziva se odgojno-obrazovna ekologija (Bognar, L., Matijević, M., 2005). Nastava, odnosno odgojno-obrazovni proces, moguće je izvoditi u posebno uređenim prostorima unutar školske zgrade ili oko nje (hodnici, učionice, dvorane, knjižnice, ...), u prirodnoj sredini (šuma, rijeke, polja, ...) te u društvenoj sredini (kazalište, muzej, arhiv, tvornica, ...). Potrebno je prostore prilagoditi potrebama učenika i učitelja, da su u tom prostoru dostupni različiti izvori, sredstva i pomagala te da se u njemu svi dobro osjećaju.

Izvanučionička nastava je oblik nastave koji podrazumijeva ostvarivanje planiranih programskih sadržaja izvan školske ustanove te u ovu kategoriju spadaju (Pravilnik o izvođenju izleta, ekskurzija i drugih odgojno-obrazovnih aktivnosti izvan škole, MZO (2014)):

1. školski izleti: obuhvaća poludnevni ili cjelodnevni zajednički odlazak učenika i nastavnika u mjesto u kojem je škola ili izvan njega koji organizira škola u svrhu ispunjavanja određenih odgojno-obrazovnih ciljeva i zadaća
2. školske ekskurzije: obuhvaća višednevno putovanje radi posjeta prirodnim, kulturnim, povijesnim, sportskim i tehničkim središtima koje organizira škola
3. terenska nastava: izvodi se u izvornoj stvarnosti, s ciljem njenog upoznavanja u kojoj se mogu primjenjivati i istraživačke metode
4. škola u prirodi: održava se izvan mjesta stanovanja u prirodnom odredištu, s odgovarajućim uvjetima prilagođenim učenju i poučavanju u zatvorenom i otvorenom prostoru
5. škola plivanja: poseban i obvezujući oblik nastave Tjelesne i zdravstvene kulture
6. posjet: izvodi se na lokalitetu od posebne vrijednosti (arheološke, geološke, botaničke, ...), u ustanovama i institucijama (muzej, galerija, kazalište, kino, tvornica, ...), a u svrhu ispunjavanja određenih odgojno-obrazovnih ciljeva i zadaća.

Terensku nastavu Glazbene umjetnosti poželjno je provoditi kroz posjet kazalištu i koncertnim dvoranama, mjestima u kojima se događa i živi glazbena umjetnosti (Škojo, 2016). Proširivanjem glazbene nastave van okvira učionice, učenici su uvedeni u društvo te su u mogućnosti doživjeti kulturu o kojoj uče na nastavi (Škojo, 2016 prema Vican i sur., 2007). Isto tako, terenska se nastava Glazbene umjetnosti može provoditi i kroz suradnju s lokalnim

kulturnim institucijama čime se učenike potiče na aktivno sudjelovanje u kulturnim događanjima svoje okoline (Škojo, 2016).

5. ZAKLJUČAK

Glazbena je nastava sastavni dio obrazovnog sustava od samih njegovih početaka zbog svog pozitivnog doprinosa cjelovitom razvoju čovjeka. Svijet se vrlo brzo mijenja, kao i ljudske potrebe i preferencije te je nužno adekvatno odgovoriti na iste u vidu nastave. Osvremenjivanje odgojno-obrazovnog sustava potrebno je za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ciljeva propisanih Nacionalnim okvirnim kurikulumom, ali i kako bi mladi razvili svoje kompetencije na sebi svojstven način te kako bi bili radno sposobni pojedinci i kompletne osobe.

Dostupnost informacija sa svih strana svijeta daje nam uvid u pozitivne i negativne situacije te je imperativ odgojno-obrazovnog sustava učenicima omogućiti rješenja, odgovore i načine za održavanje mira i učinkovito rješavanje sukoba. Temeljna načela aktivnog učenja implementirana su u Nacionalni okvirni kurikulum upravo zbog pozitivnih rezultata u ostvarivanju odgojno-obrazovnih ciljeva. Suvremene metode poučavanja jedini su odgovarajući način odgovora na potrebe učenika čija je sposobnost korištenja tehnologijom na visokoj razini i koji su svjesni da je dolazak do odgovora na bilo koje pitanje udaljen *jednim klikom miša/palca*. Uloga škole je učenicima omogućiti razvoj pozitivne slike o sebi, empatije kroz suradnju i zajedništvo, naučiti ih kako učiti radi sebe samih i način da na taj proces gledaju kao na ulaganje u sebe. Tradicionalni načini poučavanja ne rezultiraju jednako pozitivnim rezultatima poput suvremenih metoda koje garantirano učenicima usađuju, na tržištu rada i društvu, važne vrijednosti.

Iako se sustavno modernizira, hrvatskom je odgojno-obrazovnom sustavu potrebno još puno nadogradnje u vidu edukacije nastavnika te hijerarhije samog sustava u što je potrebno uložiti puno rada, vremena i strpljenja, no važno je zadržati jasnu viziju krajnjeg cilja kroz cijeli proces, a to je kreiranje i održavanje suvremenog i kvalitetnog odgojno-obrazovnog sustava za sve.

6. POPIS LITERATURE

1. Bogнар, L., Matijević, M., (2005), Didaktika, II. izmijenjeno izdanje. Zagreb: Školska knjiga.
2. Brooks, J. G., Brooks, M. G., (1993), In search of understanding: The case for constructivist classrooms. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
3. Buljubašić-Kuzmanović, V. (2007). Studentska prosudba učinkovitosti integrativnog učenja. *Odgojne znanosti*, 9 (2 (14)), 147-160.
4. Buljubašić-Kuzmanović, V. (2014). Integrirani kurikulum u funkciji razvoja
5. Čubrić, M. (2021). Nastava na daljinu, *Hrvatski jezik*, 8(1), str. 12-14.
6. Čudina-Obradović, M. i Brajković, S. (2009). *Integrirano poučavanje*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.
7. Damjanović, M. (2020). *Odgojni utjecaji izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti* (Završni rad, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku). FFOS-repozitorij:
8. Gardner, H. (2011), *Frames of Mind*. New York: Basic Books.
9. Gazibara, S. (2018). *Aktivno učenje kao didaktičko-metodička paradigma suvremene nastave* (Doktorska disertacija, Filozofski fakultet u Zagrebu). Arhiv Filozofskog fakulteta u Zagrebu: <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/9779>.
<https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:140790>.
10. Jović, S. (2019). *Međupredmetno povezivanje obrazovnih sadržaja*. Diplomski rad. Rijeka: Sveučilište u Rijeci.
11. Jukić, R. (2013). Konstruktivizam kao poveznica poučavanja sadržaja prirodnoznanstvenih i društvenih predmeta. *Pedagogijska istraživanja*, 10 (2), 241 – 263.
12. Jukić, T., 2010. Odnos kurikuluma i nastavnog plana i programa. *Pedagogijska istraživanja*, 7(1), 55-64.
13. Kažimir, A. (2021) *Uloga informacijsko-komunikacijske tehnologije u unaprjeđenju nastave u osnovnim i srednjim školama*. Diplomski rad. Zadar: Sveučilište u Zadru.

14. Kelava, M. (2021) *Aktivno slušanje glazbe u nastavi glazbene umjetnosti*. Diplomski rad. Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
15. Košta, T. (2016). 'Nastava pjevanja u osnovnoj školi na području Hrvatske u drugoj polovici 19. stoljeća', *Školski vjesnik*, 65(3), str. 459-473.
16. Maleš, D. (1996). Rad na projektu: Važan oblik školskog rada. *Napredak: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 137(1), 79-83.
17. Matijević, M. (2006). Selection of the instructional media and didactical strategies in the light of the Dale's con of experience. Hicela Ivon (Ur.), *Prema kvalitetnoj školi: 5. Dani osnovne škole Splitsko-dalmatinske županije*, 21-29. Split: Hrvatski pedagoško-književni zbor – Ogranak Split i Filozofski fakultet u Splitu.
18. Matijević, M. (2008) Projektno učenje i nastava. U: Drandić, B. (ur.) *Nastavnički sputnik*. Zagreb, Znamen, str. 188-225.
19. Mattes, W. (2007). *Nastavne metode 75 kompaktnih pregleda za nastavnike i učenike*. Zagreb: Naklada Ljevak.
20. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2020). Akcijski plan za provedbu nastave na daljinu. URL: <https://skolazazivot.hr/akcijski-plan-za-provedbu-nastave-na-daljinu-prijedlog/> preuzeto: (1. rujna 2022.).
21. Mlinarević, V. (2002) Učitelj i odrednice uspješnog poučavanja. U: *Život i škola*, 47 (7), 140-141.
22. Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije, Narodne novine, 2019., Dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_151.html.
23. Pavičić, J. (2017) *Informacijsko-komunikacijska tehnologija u nastavi*. Diplomski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.

pedagoških kompetencija. *Pedagoška istraživanja*, 11 (1), 95-109.
24. Peko, A., Munjiza, E. i Sablić, M. (2006). Poticanje aktivnosti učenika projektnom nastavom. *Napredak: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 147(4), 492-502.
25. Posavec, M. (2010). Višestruke inteligencije u nastavi. *Život i škola*, 24(2), 55-64.

26. Pović, T., Veleglavac, K., Čarapina, M., Jaguš, T. i Botički, I. (2015). Primjena informacijsko-komunikacijske tehnologije u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj.
27. Pravilnik o izvođenju izleta, ekskurzija i drugih odgojno-obrazovnih aktivnosti izvan škole, Narodne novine, 2014., Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_06_67_1280.html.
28. Previšić, V. (2007). *Kurikulum: teorije-metodologija-sadržaj-struktura*. Zagreb: Školska knjiga.
29. Previšić, V. (2007). *Kurikulum: teorije-metodologija-sadržaj-struktura*. Zagreb: Školska knjiga.
30. Rojko, P. (1996.). *Metodika nastave glazbe. Teorijsko – tematski aspekti*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Pedagoški fakultet.
31. Rojko, P. (2001) Povijest glazbe/glazbena umjetnost u glazbenoj školi i gimnaziji. *Tonovi*, 37/38. (1/2), 3-19.
32. Senjan, I. (2017). Nastava glazbe u hrvatskim općeobrazovnim srednjim školama. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, 24 (2017) 1, 31–72. DOI: <https://doi.org/10.21464/mo45.124.3172>.
33. Silverstone, J. (2018) *Tuning In: Six Benefits of Music Education for Kids*. New England Board of Higher Education. URL: : <https://nebhe.org/journal/tuning-in-six-benefits-of-music-education-for-kids/>
34. Sjøberg, S. (2010). Constructivism and Learning. *International Encyclopedia of Education*, 485–490.
35. Skupnjak, D. (2009). Integrirana nastava – prijedlog integracije u početnoj nastavi matematike. *Napredak: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 150 (2), 260-270.
36. Šiljković, Ž., Rajić, V. i Bertić, D. (2007). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. *Odgojne znanosti*, 9 (2 (14)), 133-145.
37. Šimunović, Z. (2013). Interdisciplinarna povezanost informacijsko-komunikacijske tehnologije i sadržaja nastave glazbene kulture i umjetnosti. U: dr. sc. Sabina Vidulin-Orbanić, d. (ur.) *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 3: interdisciplinarni pristup glazbi: istraživanje, praksa i obrazovanje*.

38. Škojo, T. (2015). Nastava Glazbene umjetnosti u kurikulumu suvremenog odgoja i obrazovanja. U: D., Težak (Ur.), *Poučavanje umjetnosti u 21. stoljeću* (str. 213-230). Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
39. Škojo, T. (2016) Nastava Glazbene umjetnosti u kontekstu aktivnog učenja, *Školski vjesnik: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu*, 65(2), 229–249.
40. Šulentić Begić, J., & Begić, A. (2013). Mogućnosti interdisciplinarnog povezivanja nastave glazbe s neglazbenim predmetima. U: S. Vidulin-Orbanić (Ur.), *Interdisciplinarni pristup glazbi: istraživanje, praksa i obrazovanje. Glazbena pedagogija u svijetu sadašnjih i budućih promjena 3* (str. 241-256). Pula: Sveučilište Josipa Jurja Dobrile u Puli, Muzička akademija u Puli.
41. Šulentić Begić, J., Begić, A. (2019, 12.-13. 12.). *Društveni mediji u kontekstu nastave glazbe i cjeloživotnog učenja nastavnika* (Prezentacija). 4. Međunarodni znanstveni skup Europski realiteti – Kretanja, Osijek, Republika Hrvatska.
42. Šustek, I. (2016). Aktivno učenje u kontekstu odgoja i obrazovanja. *Život i škola*, LXII(3), str. 99-108.
43. Tot, D. (2010) Učeničke kompetencije i suvremena nastava. *Odgojne znanosti*, 12 (1), 65-78.
44. Valjan Vukić, V. (2016). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika-višestrukе perspektive. *Školski vjesnik: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu*, 65(1), 33-57.
45. Vidulin, S. (2019) Ishodi i utjecaj izvannastavnih glazbenih aktivnosti na učenika, učitelja i školu. U: Marković, V. i Martinović Bogojević, J. (ur.) *Muzička pedagogija: izazov, inspiracija i kreacija*. Muzička akademija u Cetinju, 43-58.
46. Vidulin-Orbanić, S., Duraković, L. (2012). Metodčki aspekti obrade muzikoloških sadržaja; mediji u nastavi glazbe. *Metodčki ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, 19(2), 167-169.
47. Visković, I. (2016). Projektна nastava kao područje unaprjeđenja kvalitete škole. *Školski vjesnik: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu*, Vol. 65 No. Tematski broj, str. 381-391.